

Štev. 11.

V Ljubljani, dne 5. junija.

1887.

Iz spominov mlade žene.

Spisal Anton Funtek.

XI.

Minolo je nekaj dni, odkar je prišel Peter Osat. S početka se nisem mogla iznebiti misli nanj, ali potem sem ga pozabila popolnoma. Kakor da bi ga sploh k nam ne bilo. Mislila pa sem tem bolj na Ivana Bojana in pač tudi željno zrla nanj, kadar je slonel na svojem oknu. Zdelo se mi je časih, da je bliskoma pogledal na našo hišo in takrat me je vselej obilila žarna rudečica. Srce me je zbolelo.

»Moj Bog!« vzdihnila sem čisto, »kaj bo iz tega? Kako se bo izteklo to? Oh, da bi vedel Ivan Bojan, kako ga ljubim! Ali kako bi vedel to? Saj niti sama ne znam, kako ga ljubim!« . . .

To pa sem znala, da bi ne mogla prenesti njegovega odhoda. Srce bi mi umrlo, ako bi odšel. In ako umre srce, potem umre tudi moje življenje! Tako mlado življenje! In on bi ne znal ničesar o moji ljubezni — z mano vred bi jo zakopali! »Hudo je to!« zaihtela sem bridko in si zakrila obraz. »In on ne ve ničesar. Morda bi se smijal, ko bi vedel, kako globoko mi je zapisan v dušo!« . . .

Odločno sem zmajala z glavo. Ne, smijal bi se ne, to vem. Ko bi mi zdajci mogel pogledati v srce, pomišljal bi me morda, ali smijal bi se ne. Preblag je, da bi se smijal moji nesreči. In morda — morda bi mu bilo

povšeči to, da je pustil utis za seboj. Neizbrisen utis . . . Kdo vé? —

Prišla je Blagota. Da je Peter Osat že nekaj dni jako žalosten, rekla je. Nič se mu ne ljubi. Kar pred se strmi vedno. In komaj da prodaje to, kar kdo zahteva v njegovi prodajalnici. »Sam Bog ve, kaj mu je,« pristavila je zamišljena, malone tožno, »tak ni bil prej. Smijal se je dosti in govoril dosti, sedaj pa nič. Nekaj mu mora težiti dušo. Prav povšeči bi mi bilo, ko bi ne bil več tako žalosten.«

Vedela sem dobro, kaj mu je. Peče ga, da se nisem udala njegovi ponudbi. Nesrečen je. Ali jaz mu ne morem pomagati. Njemu na ljubo ne morem žrtvovati svoje sreče!

Sreče? Bridkostno sem se nasmehnila. Kako morem jaz govoriti o sreči? —

In čez nekaj dni je zopet prišla Blagota. Obraz jej je bil nabran v tiste skrivnostne gube, iz katerih vedno in gotovo sklepam, da ve važno novico. Ne vem zakaj, ali srce mi je bilo glasno. Slutila sem hudo nesrečo . . .

»Čujte, Olga,« rekla je malone šepetaje, »to je grozno! Tako blizu mesta! In o belém dnevu. Moj Bog, še o belém dnevu ne bo nihče varen svojega življenja! Daleč je že dospela izprijenost. Ko sem bila jaz mlada, tedaj — —«

Mihovio Pavlinović.

Dihala sem težko. Ko pa sem videla, da se hoče Blagota izgubiti v svoje mladostne dni, uskliknila sem hitro in nestrpno:

»Dà, dà, ali kaj je, Blagota? Kaj se je dogodilo?«
Kimala je z glavo in rekla važno:

»Vidim, da ste nestrpni. O, pa je tudi važna novica to. Čujte, Olga« — nagnila se je k meni in mi zašepetala na uho — »Bojana bi bili malone ubili včeraj. To je.«

Toliko da nisem omahnila na tla. Za stol sem se morala prijeti z jedno roko, z drugo pa sem segnila proti srcu. Nič mi ni bilo v tem trenutju to, da me je Blagota pogledala tako neizmerno presenečeno; bilo mi je samo, kakor da me je kdo sunil z ostrim bodalom v srce. Zmračilo se mi je pred očmi.

»Bojana — ubili?« jeknila sem plašno. »Blagota, — Bojana — ubili? Kje? Zakaj?«

Zmigala je z ramo.

»Zakaj? Hudobnih ljudi je povsodi dosti na svetu, to je. Vidite, tedaj, ko sem bila še mlada —«

»Ali —«

— »Tedaj nismo čuli Bog ve kaj o grozodejstvih. Ali danes je izprijenost velika. Nihče več ni varen svojega življenja! In glejte, to je nasledek temu, da je vedno pohajal po gorah. Pohajal tako brez namena. O, pač vredno, da radi starih hiš —«

»To sem ti že rekla jedenkrat, da tega ne umeješ,« dejala sem jako razburjena. »Ali, moj Bog, — Blagota, povej vendar, kaj je bilo, kako je bilo. Lepo te prosim, Blagota!«

Toliko da nisem pala pred njo ter pouzdignila rok. Ona pa me je zrla s čudnim pogledom in ostra črta prikazala se je krog njenih ust. Mari je uganila, da ne govorim samo zategadelj tako, ker sem radovedna? Mari je znala, kako se mi je krčilo srce v neskončni boleti?

Prikimala je z glavo in mrmrala poluglasno: »To je, to je!« potem pa rekla na glas:

»Kako se je prigodilo, ne vem. Nihče ne ve še. Ali danes so ga našli na gorah in pripeljali domov. Ranjen je močno na glavo, ne zaveda se.«

»Moj Bog, moj Bog!« uskliknila sem z drhtečim glasom, »ranjen na glavi, ne zaveda se! . . . O, to je hudo,« zaplakala sem hipno. »Morda umre za rano in jaz — jaz —«

Dalje nisem mogla govoriti. Sapo mi je jemalo. Blagota pa me je prišla za roko in dejala z rahlim glasom:

»Čujte, Olga, nikari ne jokajte. Ne pomaga itak nič. Kar je, to je. O, jaz vem, da ga ljubite! Kako bi ne vedela! O, zato ste jokali toliko te dni, in sedaj zopet jočete, ko ste čuli, da je ranjen. Bog vas varuj, Olga! Bog vas varuj!«

Pogledala sem jo boječe. Tiste sive oči, ki so sicer tako strogo zrle na me, izgubile so svoj trdi izraz. Kakor solza je bliščalo v njih. Urno si je potegnila z roko preko njih in rekla dalje:

»Tako čudni ste bili, Olga, že nekaj časa. Nisem vas mogla razumeti. Trmasti ste bili vselej, ali poslednje dni posebno. Nič vam ni bilo po volji. Ali sedaj vas umejem. Popolnoma vas umejem! Dolgočasili ste se,

ker ste ga ljubili že, dasi se niste še zavedali svoje ljubezni; videti niste mogli gospoda Petra Osata, ker ste ljubili Ivana Bojana; igrati niste hoteli na veselici, ker bi se bil veselil gospod Peter Osat — o, in naposled — o, sedaj tudi umejem, zakaj je tako žalosten gospod Peter Osat! Jelite, snubit vas je prišel ondan in vi ste mu odrekli, ker ljubite Bojana? O—o— to je, tako je, Olga! Bog vas varuj, Olga! Vi ljubite Ivana Bojana!« . . .

Umolknila je in majala z glavo. Stopila sem k njej in jej položila roko krog vrata.

»Bodisi,« rekla sem s poluzadušenim glasom. »Nečem tajiti, Blagota. Vse res, kar si povedala. O dà, ljubim ga, Blagota, in sedaj,« pristavila sem z bridkim jokom, »— sedaj morda umre Ivan Bojan! Oh, lepo te prosim, Blagota, reci, da ne bo umrl! Samo to reci. Jaz bom tudi umrla, to ti rečem, Blagota. Njegove smrti ne morem preboleti!« . . .

Sočutno mi je zrla v jokajoče oči in dejala tolažilno:

»Ne jokajte, Olga! Kaj vam pomaga jok? Nikari ne govorite, kakor bi zares umiral že. Morda ne bo tako hudo. Dosti je bilo že ranjenih, pa so vendar ozdraveli. Kdo bi si vedno mislil najhujše? Ali, Olga, molite zanj, molite presrčno, to je jedino, kar morete storiti. Molitev vas bo utolažila, to je.«

Utoložile so me nekoliko njene besede. Hvaležno sem jo pogledala.

»Torej ni še vse izgubljeno?« rekla sem tiho.

Odločno je odkimala.

»Upati moramo do zadnjega trenutja in tudi vi upajte —«

»Ali,« odvrnila sem plašno, »potem je udarec še hujši! Blagota, tak udarec — oh, presrčno bom molila, da mi ga odvrne dobrotni Bog! In tudi ti moli, Blagota, — ne, ne, umreti ne sme! To bi bilo prehudo! Umreti ne sme!« — —

Stekla sem v sobo k teti Ivani in se jej privila.

»Jelite, teta Ivana, da ne bo umrl?« rekla sem proseče. »Jelite, da boste tudi vi molili zanj? Teta Ivana, da boste presrčno molili?«

Zrla me je presenečena.

»Kdo ne bo umrl? Za koga naj molim?«

Sedaj šele sem si domislila, da ne ve teta Ivana ničesar.

»Za Ivana Bojana molite! Ubili bi ga bili malone. Na gorah so ga našli in pripeljali domov. Ranjen je močno na glavi, ne zaveda se. Pa jelite, umreti ne sme? Presrčno bom molila zanj!«

Teta Ivana je obledela ko stena. Potem pa je ustala in mi zrla skrbno v objokane oči.

»To je hud udarec,« šepnila je bridko. »Bog te čuvaj najhujšega! Moli, da se izteče vse srečno!« — —

In molila sem zares. Iz vse duše svoje sem molila. Strah in nada sta mi polnila srce. Željno sem čakala vselej Blagote, kadar je šla kam po opravkih, če je kaj zvedela o Ivanu Bojanu. Znala sem, da so njene novice vselej zanesljive. In kadar je stopila v mojo sobo in samo majala z glavo, tedaj mi je drhtelo srce v boleti. . . . Življenje Bojanovo je v tistem času viselo na tanki niti . . .

Ali nekega dne je povedala Blagota, da je otet Ivan Bojan. Povedal jej je to Peter Osat, ki je govoril z zdravnikom. »Hvala Bogu!« uzdihnila sem iz dna duše in sklenila roke v neskončni hvaležnosti, »hvala Bogu, ki me je čuval najhujšega!« . . .

Pozabila sem pri tej veseli novici, da mi Ivan Bojan ni drugega, nego tuj človek, s katerim sem govorila dvakrat, trikrat. Samo neizrečeno vesela sem bila, da je rešeno njegovo življenje in ž njim tudi moje življenje! —

In minolo je spet nekaj časa. Nekega dne pa je prišlo pisemce Bojanovo, v katerem je prosil, da bi se potrudili s teto Ivano k njemu. Kako veselo sem tedaj tlesknila z rokami, — zabila sem vse hude dni; mislila sem samo nato, da zopet vidim Ivana Bojana!

In ko sve šli v tisto veliko poslopje, radi katerega sem se jezila že toliko, in ko sve stopali po stopnicah ter obstali pred vratmi Ivana Bojana, tedaj utripalo mi je srce glasno. Kako ga bom videla? Čemu naju je poklical? Oh, morda mu je tako hudo, da se hoče posloviti od naju — na veke! Ne, to ne more biti! Saj sem čula, da je otet Ivan Bojan! . . .

Sedel je na divanu, ko sve ustopili. Belo zavezo je imel okrog glave. Dvignil se je s svojega sedeža ter nama šel naproti. Slaboten nasmeh pokazal se je na njegovem bledem obrazu, in roka, katero nama je podal, tresla se je nekoliko. Plašno in vender ljubeče sem zrla visokega moža, katerega bi bila malone uničila smrt . . . Kako je bil bled, kako upal! . . .

»Oprostite mi blagovoljno,« dejal je teti Ivani s polnozvenečim svojim glasom, »oprostite mi blagovoljno, ako sem vas prosil sēm. Presrčna hvala tudi vam, gospodična,« dejal je meni, »da ste blagovoljno prišli. Bila je velika predrznost, da sem se obrnil do vaju. Ali razmerje jo opravičuje nekoliko. Prosim, sedite!«

»Vam ne preti nobena nevarnost več?« pouzela je teta Ivana, ko sve seli.

»Pravijo, da ne,« odvrnil je z lahnim nasmehom, »ali izteklo bi se bilo lahko huje. Ne bi si bil mislil, da mi tukaj, v tem ponižnem, mirnem Hrastju preti taka nevarnost. Vi ste že čuli, kaj se mi je primerilo?« dejal je hipno in pogledal teto Ivano. »Teško da,« nadaljeval je, ne čakaje odgovora, »in baš zatagadelj sem vas prosil, da dojdete k meni. Ne mislite, da si hočem s tem lajšati srce ali tolažiti se, ne! Nego — ali vam je še v spominu Josip Sever?«

Teta Ivana je obledela in ga pogledala presenečena. Jaz si nisem upala dihati.

»Oprostite, ako segam v preteklost,« dejal je Ivan Bojan rahlo, videč presenečeni njen pogled. »Nečem buditi minolih spominov, tudi ne uprašujem iz radovednosti —«

»Verujem,« odvrnila je teta Ivana hitro, »ali — dovolite mi uprašanje — vam je znana preteklost?«

»Ne povse. Toliko znam, da je Josip Sever posegnil svoje dni v življenje mojega očeta — kako, tega natanko ne vem. In tudi v vaše življenje,« pristavil je s poudarkom. »Zdaj seveda uničil bi bil malone tudi mene.«

»Ah!« uskliknila sem ob jednom s teto Ivano in ga zrla plašno. Teta Ivana pa je rekla: »Josip Sever bi vas bil malone uničil?«

Prikimal je lahko.

»Toliko da se mu ni posrečilo. Bilo je to lepega dne, ko sem zopet risal na gorah. Nikogar ni bilo okrog mene, ali zelenje je živelo in klilo malone vidno. Odložil sem svoje stvari in zamišljeno zrl po okolici. Hipno pa čujem stopinje za seboj — plazeče, tihe stopinje, in ko se obrnem, zagledam slabo oblečenega moža. Zanimarjen je bil jako; lasje, brada razmršena; neprijetna prikazen. Mene zagledavši, obstal je kakor od strele zadet. Oči pa so mu gorele izpod sivih košatih obrvi v čudnem nenaravnem svitu. Krčevito je prijel svojo težko palico in mrmral nerazumne besede . . . Ustal sem nehote — ne sramujem se priznati, da mi je bilo nekoliko tesno pri srcu. Sam na gorah, brez vsega orožja . . .

»Ti si Bojan!« uskliknil je oni in se zasmijal divje. »Dà, dà, ti si Bojan, poznam te. Jaz pa sem Josip Sever, čuj me, Josip Sever sem. Ali me še poznaš? Jeli, lep nisem, izpremenjen sem ves. Pa sovražim te še vedno, — dosmrtno te sovražim, Bojan — —«

Tako je kričal in srdito vihtel svojo palico. Osupel sem stopil nekaj korakov nazaj. Domislil sem si, da sem jako podoben očetu svojemu; morda misli ta neznanec, da vidi njega. Spoznal sem pa tudi iz čudnih njegovih besed, iz divjega ognja njegovih oči, da ni pri pameti ta človek. To vse mi je hipoma prišlo na misel, on pa je kričal nadalje:

»Ne, pozabil te nisem, Bojan! Dolgo je pač od tega, huj, temna doba. Ali pozabil te nisem. Pa kako prihajaš sem, srčece moje, kaj počenja golobičica tvoja? O, jeli je bilo to hudo, ko sem vaju ločil? Jeli, tedaj si pač preklinjal Josipa Severja? Pa čemu si ga preklinjal? Ali nisi vedel, da mi ne moreš nič?«

Srdito je tolkel s palico ob tla in se zagrohotal divje. Zrl sem ga brez glasa.

»Čuj, Bojan,« prišel je hipoma tiho, »glej, pravijo, da sem blazen. Ali blazen nisem. Ušel sem jim. Huj, čemu bi bil blazen? Komu koristi to? Morda tebi? Morda meni? O, ne smeš se, Bojan, kaj imaš ti od tega, če pravijo, da sem blazen? Oj — lepo moje imetje, kje si? Tako lepo imetje!« . . .

Zakril si je obraz in zrl pred se.

»Pa nikari se ne veseli, da sem je izgubil. Dobro je bilo naloženo, ali izgubil sem je venderle. Prevarili so me. Pravim ti, nikari se ne veseli, ubil te bom, ako se veseliš! In ti, ali si ti srečen? Seve! In mlad si še, tako kakor si bil, jaz pa sem star. O, ali srce moje je še tisto. Sovraži te še vedno. In — še to ti bom povedal — vest me peče, da sem tako ravnal s teboj! Ali ne veselí se, da me peče, to ti povem!« . . .

Prenehal je za hip in pouzel zopet divje:

»Lepo je bilo pa vender, ko sem vaju razdružil. Ha, ha, neizrečeno lepo. Ivano Dolesovo in tebe. Osvetil sem se dobro, neli? In potem sem šel po svetu — vesel, da sem se osvetil. In denarja sem imel sē seboj, Bojan. Zadosti denarja! Zdaj ga nimam. In kdo je kriv, da ga nimam? Zakaj si prišel ti v hišo Dolesovo? Da bi tebe ne bilo, dobil bi bil Ivano. In denarja bi imel — — Huj, ali čakaj, ubijem te! Čuj, Bojan, ubijem te!«

Zaskripal je z zobmi in se zagnal proti meni. Čutil sem skeleč udarec na glavi, zmračilo se mi je pred očmi,

pal sem na zemljo in kakor v sanjah sem še slišal grohotanje njegovo. Potem mi je minola zavest . . . Drugo jutro so me našli na gorah in pripeljali domov. Dobro, da se je izteklo tako!« — —

Umolknil je Ivan Bojan. Globok vzdih izvil se je moji duši in nehote sem ponovila njegove zadnje besede: »Dobro, da se je izteklo tako,« ali potem me je oblila žarna rudečica. Hipno se je obrnil k meni in me pogledal neskončno presenečen. Jeden, dva hipa je počivalo njegovo oko na meni, potem pa se je obrnil k teti Ivani. Bleda je bila kakor smrt in dihala je teško.

»To je huda usoda,« šepnila je naposled kakor sama za se. »Take usode ni zaslužil Josip Sever!« In na glas je rekla rahlo: »Vi ste bili vsekakor v veliki nevarnosti, gospod Bojan. Hvalite svojo usodo, da vas niso našli mrtvega.«

Na lahko je prikimal.

»Prav pravite,« dejal je nato, »take smrti si ne želim. Umreti bi pač hotel med cvetjem in zelenjem, ali ne po zlobni roki. Menim, da bi ne mogel počivati lahko v svojem grobu.«

»Vam prihajajo tožne misli, gospod Bojan,« rekla je teta Ivana. »Ali če sploh kdaj, dana vam je sedaj prilika, da se veselite božjega sveta. Ne umejem, kako vam prihajajo take misli.«

Sanjavo je počivalo zdajci njegovo oko na meni. Potegnil si je z roko preko čela, uzdramil se kakor iz težkih sanj in dejal:

»Zares, ni da bi gojil take misli. Svet je lep, velik; ko se mi zaceli rana, vrnem se v njegovo naročje. Ali v svoj svet, na dom. Tam se bom zakopal in nihče se me ne bo več spominjal.«

Globoko v srce so mi segle te besede. Oh, če bi znal Ivan Bojan! — — —

Teta Ivana je ustala.

»Kdo ve, gospod Bojan?« rekla je z rahlim nasmehom. »Ni, da bi sodili tako strogo. Vaša sodba

morda ni opravičena. Vender —« pretrgala je sama svoj govor, videč uprašujoči pogled njegov — »če bi se primerilo, da otidete, potem naju pač še obiščete v naši hiši?«

Moj pogled ujel se je ž njegovim pogledom. Veder smeh se je prikazal na njegovem obrazu in potem je dejal:

»Gotovo. Sedaj pa vas presrečno zahvaljujem, da ste se potrudili k meni. Oprostite mojo predrznost. Menil sem, da vas bode zanimalo to, kar se mi je primerilo. Ne baš zategadelj,« pristavil je z majhnim nasmehom, »ker se je pripetilo ravno meni, nego radi Josipa Severja. Oprostite torej.«

Podal je roko teti Ivani in — meni tudi. Ko pa sem segla vanjo, zdelo se mi je, da jo je stisnil rahlo, tolikoda je bilo čutiti. Strepetala sem, ali srce mi je bilo radostno. Plašno sem sklonila glavo za jeden dva hipa, potem pa mu pogledala v temne oči. Kako lepo je bilo gledati vanje! Zdelo se mi je, da se vsa plemenita duša njegova zrcali v njih. Ali skoro nato sem morala povesti oči; čutila sem, da se mi hočejo polniti s solzami! . . .

Ostavili sve Ivana Bojana. Up in žalost polnila sta mi dušo. Zunaj pa je plaval velik solnčen dan po božji zemlji; na gorah, ki se dvigajo za mestom, sipal je solnčni soj zlato obleko zelenemu drevju. In tam gori — tam gori umrl bi bil malone Ivan Bojan! Umrl! . . .

Ničesar nisem govorila. Tudi teta Ivana je molčala, ko sve stopali kratko pot proti hiši naši. Le malo ljudi je bilo na ulicah; pri svoji prodajalnici pa je slonel Peter Osat in gledal v zrak. Zdajci naju je zagledal in — izginil. Izginil tako hitro, kakor bi se nihče ne nadejal od nerodnega Petra Osata.

Toliko da se nisem zasmejala na glas. Videti me ni hotel. Bal se je nemara, da bi ga videla! O, bilo je smešno!

Morda me sovraži tako, da me neče videti?

»O!« uzkliknila sem poluglasno, »bolje, da me sovraži, kakor pa da bi me — ljubil!« . . .

(Dalje prihodnjič.)

Kljukova smrt.

Zložil Mirko.

(Dalje.)

Ali slušaj, kaj ti pravim, majka!
Ti donesi svetlo mi orožje,
Ž njim donesi krasno mi obleko,
Kojo tkala si za dan mi svatbe,
Da v junaškem se ponosim svitu;
Jaz opravljat konja grem labuda,
Nanj se vržem, da nabereš svatov,
Vernih drugov po Posavju belem;
Ako Bog da in junaška sreča:
Jutri v jutro zbrani so mi svatje,
Da odidem ž njimi na Senico,
Da zasnuhim krasno Zaželjeno,
K svojim belim jo odvedem dvorom,
Da mi v dvoru bode mila ženka,
Tebi, majka, ljubljenca sinaha.* —
Majka sinu Kljuku odgovarja:

»Kar si, sinko, tožni mi govoril,
Ne odlašaj brzo izvršiti;
Čas gubi se, bliskoma izginja,
Lahko, sinko, prideš mi prepozno.« —
Še govoril Kljuk je s svojo majko,
Glej, čez polje urno sel se bliža;
Brzo stopa čez prostorno polje,
Proti tihi Jami se obrne;
Sredi Jame vstavi se pod lipo,
Dvakrat, trikrat se ozre po selu
In zavije proti dvorom Kljuka.
Al' se čudno vede sel neznani!
K dvoru dojde, praga ne prestopi,
Ne pozdravi z róko ne s klobukom,
Nego vpije s trdim, jarnim glasom:
»Sel je došel, slušaj, kdor je v dvoru!« —

Selu mati Kljuka prigovarja:
»Kdor si koli, sel mi nepoznani,
Bliže stopi, odpočij pri nas si,
Da od hiše ne odneseš mira;
K mizi sedi in napij se vina
In odreži belega si hleba,
Da kedo ne reče po Posavju:
Oj, sramota Kljuka sivi majki,
Ne pozna več starka gostoljubja.« —
Sel pa starki resno odgovarja:
»Ker me vabiš, stara gospodinja,
In me hočeš vrlo pogostiti
Po častiti šegi naših dedov,
Govoriti moram ti resnico,
Dasi mi je težko radi tebe.
Sel prinesti mora poročilo,

Kakor mu je gospodar naročil,
 Bodi dobro ali bodi slabo;
 Sel se mora vesti po ukazu,
 Bodi lahko mu, al' bodi teško.
 Ko odpravljaj me je gospodar moj,
 Trdo meni selu je naročal:
 „Brzo, Ive, beli list odnesi
 In ponesi ga na tiho Jamo
 In oddaj ga Kljuku volkodlaku.
 Ali pomni dobro, kaj ti pravim:
 Ne prestopaj praga v njega dvoru,
 Mir odnesi iz proklete hiše,
 Ki sramotno drugim mir je krala;
 Boj se sesti za njegovo mizo,
 Da te njega sapa ne okuži,
 Ki oskrnil sam je gostoljubje.
 Kadar Kljuku beli list oddal si,
 Brzo k meni se na dom povrni,
 Če ti draga je na plečih glava!“ —
 Tiho jaz sem slušal gospodarja,
 Strog gospod je, strogi mu ukazi,
 Varno ni, se njemu protiviti.“ —
 Sel izreče, list na zemljo vrže,
 Pohiti od dvora preko polja
 In izgine prot' Senici hladni.
 Slušal Kljuk je, kaj je sel govoril,
 Njemu moč ni bilo govoriti;
 List pobere, čitati ga jame.
 Ni še lista belega prečital,
 Gorke solze so polile Kljuka.
 Izprašuje majka ga njegova:
 „Kake grozne so novice v listu,
 Da so solze te polile, sinko?“ —
 Kljuk pa majki tiho odgovarja:
 „List mi piše Gavran od Senice,
 Grozna vest je in grozitev grozna;
 Slušaj, majka, kaj mi list poroča:
 „Čuj me, Ključke, kačja ti zalega!
 Saj rodila ni te mila majka,
 Nego kača pod apneno skalo;
 Saj dojila ni te mlekom sladkim,
 Nego strupom, branim o polnoči.
 Al' še pomniš, Ključke, pobratima,
 Pobratima Gavra na Senici
 In njegove sestre Zaželjene?
 Al' še pomniš, ti koleno pasje,
 Pobratimstva in prisege svete,
 Ki prisegel sebi si jo v kletev?
 Glej, minola danes je nedelja,
 Kar pokopal jaz sem milo sestro;
 A prisegel sem pri njenem grobu,
 In prisegel sem pri živem Bogu,
 Ti poslušaj mi prisego, Ključke:
 Kakor bil mi prej je Kljuk pobratim,
 Bo do smrti mi sedaj sovražnik;
 On pozabil dane je prisege
 In oskrnil sveto gostoljubje,
 Jaz mu hočem pogubiti glavo
 Ali raje svojo izgubiti!
 On preveč je ali ja z na svetu!

Kar prisegel sem pri živem Bogu,
 Storil bodem s pomočjo njegovo,
 Čuvaj, Ključke, pasjo svojo glavo!
 Če si upaš še mi zreti v lice,
 Dojdi k meni na Senico hladno,
 Da v krvavem meriva se boju;
 Ako nočeš priti ti do mene,
 Čakal bodem do nedelje druge;
 Kadar bode po nedelji drugi,
 Čakaj mene ti na tihi Jami;
 Če pobegneš pa mi v zajčjem strahu,
 (Bojazljiv je, kdor pogazi vero)
 Vpepeliti hočem tvoje dvore,
 Tvojo majko s konjem pogaziti
 In iskati tebe po vseh zemljah,
 Dokler tebe živega ne vjamem,
 Ne obesim na nesrečno drvo!“ —
 Kadar Kljuk je grozni list prečital,
 Molčal on je in molčala majka.
 Kljuk čez dolgo jame govoriti:
 „Marko Gavran je junak na glasu;
 Jaz ne strašim njega se junaka,
 Strašil nisem boljših se od njega;
 Ali groza mi srce prevzema
 In bojim se, dobro mi ne bode,
 Da se moram biti s pobratimom,
 Da je boja kriva moja krivda.
 Oj, govori in svetuj mi, majka,
 Ali moč ni, boju se ogniti?“ —
 Tožno majka Kljuku odgovarja:
 „Jadni sinko, tebi je voliti
 Med sramoto in krvavim bojem;
 Hodi, sinko, mi na boj krvavi!
 Raje tebe izgubim jedinca,
 Nego svojo, tvojo zrem sramoto.“ —
 Malo časa mislila je starka,
 Pak je dalje govorila Kljuku:
 „Slušaj dalje in ohrani v srcu,
 Kar svetujem majka ti pred bojem!
 Bog na nebu gleda tvojo krivdo,
 Ve, da ona kriva je, da v boju
 S pobratimom meri se pobratim,
 Grozna krivda, do neba vpijoča!
 Boj se, dete, huje še grešiti,
 Stari krivdi novo še dodati:
 Pogubiti glavo pobratimu!
 Nego vzemi puško dolgocevko
 In nabij jo s kroglo posvečeno,
 Posvečeno in blagoslovljeno
 Vse zapored tri večere svete,
 (Nikdar ona ne zgreši namena)
 Pak odidi na Senico hladno.
 Dobro pazi, da te kdo ne vidi,
 Ne oznani Marku, da dohajaš;
 Ako kdo te vidi po nesreči,
 Ti ponudi zlata mu in srebra,
 Da o tebi ne pove nikomur;
 Ako bi se drznil govoriti,
 Z grozno ti zapreti mu pogubo.
 Tukaj pusti vse orožje svitlo,

Da na poti blesk mu ne zasvita,
 Ne izda te, koder pot te vodi;
 Le bodalce vtakni za pojas si,
 Da pomoč ti bode v zadnji sili.
 Ako srečno na Senico hladno
 Od nikogar ne opažen dojdeš,
 Ti zaslédi pobratima Gavra,
 Neopažen ga poišči, najdi,
 Nanj nameri puško dolgocevko,
 Vedel bode, da mu je umreti;
 A ne proži nanj mi verne puške,
 Nego prosi v božjem ga imenu,
 Da ti grozno oprosti krivico
 In od tebe prejme zadostitev.
 Če ne hotel čuti bi pobratim,
 Ti ne spuščaj njemu krogelje v srce,
 Nego puško mu izbij iz desne
 In preluj mu palec na desnici,
 Da ne more dalje ti nositi
 Niti puške, niti ostre sablje,
 Pak odhiti proti Jami tihi.
 Ni privadil Gavran se orožju
 Na levico, kakor na desnico,
 Varen lahko k domu se povrneš,
 Sebi roso ohranivši glavo,
 Prvi krivdi ne dodavši druge.
 Ako pa je sojeno drugače,
 Božji volji nikdo ne odide.“ —
 Ko razumel Kljuk je staro majko,
 Majko sluša, ničesar ne reče,
 Tiho skoči na junaške noge
 In nabije puško dolgocevko,
 Puško vrže na ramena silna,
 Ostro vtakne za pojas bodalce,
 Poslovi od žalostne se majke
 In spusti se po širokem polju,
 Varno pazi, da ga kdo ne vidi,
 Tiho hodi po dobravah gostih,
 Zdaj zavetja išče v črnem lesu,
 Skriva zdaj se v praproti visoki.
 A tako namerila je sreča:
 Sekal drevje kmet je v črnem lesu,
 Sosed Kljuku, dobro znani Črnc,
 Sekal drevje, z delom se utrudil,
 Truden legel, da počije v senci.
 Oziraje Črnc se po lesu
 Vidi Kljuka, kak se varno skriva,
 Nasmeji se in zavpije Kljuku:
 „Mili Bože, danes gledam čuda!
 Znano vsem je po Posavju belem,
 Da junaka najti ni nad Kljuka,
 Da ne plaši nikdar se nikogar;
 Ali danes skriva se po lesu,
 Od drevesa skače do drevesa,
 Ko na vejah veverica plašna!
 Kaj je, Ključke, kaj te je dovelo?“ —
 Kljuk sosedu tiho odgovarja:
 „Molči, Črnc, strela te ubila!
 Tvoja sreča, da ne čuje nikdo,
 Drago plačal bil bi govorjenje!

Ali, slušaj, kaj ti pravim sosed!
 Svet širok je, lahko kdo bi mislil,
 Da prostora vsem ljudem je dosti;
 Ali ni ga in ne bo ga nikdar!
 A pustiva, kaj me sem dovaja,
 Jezik čuvaj, ne govori danes,
 Da si v jutru tukaj videl Kljuka,
 Če ti ljuba glava je na plečih;
 Jutri prosto ti je govoriti,
 Saj odločen bode boj še danes
 O življenju mojem in usodi.
 Vzemi tukaj polno mošnjo zlatov,
 Hrani mi jo, dokler se ne vrnem.
 Če povrnem se na vroče poldne,
 Sebi v srečo, tebi ne v nesrečo,
 Žolte zlate bova si delila;
 Ako vrnem se ob nizkem solncu,
 Ti pripravi lahke mi obveze,
 Da obvežeš rane mi krvave
 In bežeče vstaviš mi življenje;
 Suho zlato bode ti v plačilo.
 Če pa solnce prej za gore zajde,
 Prej temà se vleže na dobrave,
 Predno zopet mene vidiš, Črnc,
 Dobro vedi, da me več ne vidiš,
 Da ne vrne Kljuk se na Posavje.
 Ti tretjino zlata daj ubogim;
 Svečeniku daj tretjino drugo,
 Da mi moli za nesrečno dušo;
 A tretjino zadnjo si ohrani
 In spominjaj Kljuka se Posavca!“ —
 Ni še Črnc našel odgovora,
 Že izgubil Kljuk se je po lesu,
 Prot' Senici varno se pomikal.
 Al' je Kljuku zla hotela sreča,
 Da po lesu zelišča je brala
 Stara Veša, čarodejka zlobna.
 Videl Kljuk še šepaste ni starke,
 Že je Veša v travo počenila
 In pričela sebi govoriti:
 „Oj ti, Ključe, pasja ti zalega,
 Kaj po lesu plaziš se na jutro
 In se skrivaš, kakor pes pohuljen?
 Če peklenski ni me Črt zapustil,
 Morebiti danes bo priložnost
 Poravnati mi s teboj račune!
 Ti sestavil iz dreves devetih
 Čarodejen, vedežen si stolec,
 Pred cerkvena vrata ga postavil,
 Nanj se vsedel na večer si sveti,
 Ko se pela maša je polnočna.
 Vse spoznal si čarodejke v cerkvi
 In zapomnil dobro njih imena;
 Skoro vse je vedelo Posavje,
 Kdo škoduje deci in živini,
 Kdo na polje siplje gosto točo.
 Mene tudi, Ključe, si razglasil,
 In pobegla komaj sem pred ljudstvom,
 Ki me h'telo živo je sežgati!

A še drugo dolžna sem ti, Ključe!
 Nad prostornim sorškim poljem zbrala
 Točo jaz sem, z mano Kadelovka,
 Tretja z nama grbava Črešulja;
 Že visoko k nebu smo se vspele,
 S črnimi prepregle jih oblaki,
 Pripravljal točo hudourni;
 Kar prihitel na široko polje
 Ti si, v roki puško dolgocevko,
 V puški kroglijo, ki zadene vselej.
 Pobegnile me smo v groznem strahu,
 Pohitele do Šmarjetne gore;
 Malo le se toče je posulo,
 Ne na polje, le na drevje v gori;
 A ni bilo tebi še zadosti,
 Da pregnal si čarodejke, Ključe,
 Na oblake pred teboj bežeče
 Puško dolgocevko si nameril
 In razdrobil meni si koleno;
 Komaj živa sem prišla na zemljo,
 Kjer ležala tri sem dolge dneve
 In trpela silne bolečine.
 A še huje storil si mi, Ključe!
 Po vsem polju si ljudem razglasil:
 Zdaj pazite, ktera baba šepa,
 Njo ranila Kljukova je kroglija,
 Ona vam je čarodejka zlobna!
 Na me zopet ljudstvo je privrelo,
 Da sem skriti morala se v lesu,
 Da se rešim grozne, mučne smrti,
 Vsemu kriv bil ti si, pasji Ključe!
 Vrag peklenski, danes mi pomagaj,
 Da osvetim vražjemu se Kljuku!“
 Tako si je starka govorila
 In prežala, kam se Kljuk obrne.
 Ko ga vidi krenoti k Senici,
 Urno splazi se do svoje kočje,
 Iz omare vzame si mazila,
 Koje rabi zlobnim čarodejkam,
 In prevrže v lahko se meglico.
 Naglo splava lesu nad vrhove
 In po lesu pazno se ozira,
 Dokler Kljuka v lesu ne zapazi.
 Mili Bože, čuda ni prečuda!
 Kjer po lesu varno Kljuk se plazi,
 Tam nad lesom tenka megla plava;
 Kljuk počiva, megla se ne gane;
 Kljuk gre dalje, megla ž njim potuje!
 Že prehodil Kljuk je les široki
 In približal hladni se Senici;
 Ali predno se spusti iz lesa
 Na cvetoče polje pred Senico,
 Varno pazi, skrit za gostim dohom,
 Kdo na polju, kdo je na Senici;
 Ne opazi nad seboj meglice.
 Kljuk na dvoru nikogar ne vidi
 Razven stare Gavranove majke,
 Kak' odpira si visoke line,
 Po prostornem se ozira polju.

Al' je Kljuku zla hotela sreča:
 Starka gleda po širokem polju
 In po črnem se ozira lesu,
 Glej, nad lesom kaže se meglica!
 Urno starka pohiti do sina,
 Sinu Marku tiho progovarja:
 „Slušaj sinko, kaj ti pač pomenja,
 Da o solncu in o vedrem nebu
 Obvisela megla je nad lesom?“
 Tiho Gavran stopi v gornje line
 In ozira se skrivaj po polju,
 Bolj skrivaj še opazuje meglo.
 Stari majki Gavran odgovarja:
 „Kaj ti pravim, mila moja majka:
 Motri meglo s paznim mi očesom!
 Ako megla pala je iz neba,
 Pala bode dalje k črni zemlji;
 Če od vode dviga se do neba,
 Med oblake skoro ti izgine;
 Če ostane mirno ti na mestu,
 Ni od neba, ni od vode megla,
 Nego megla od človeške sape
 In pretečo kaže mi nevarnost.“ —
 Starka pazi, sinu odgovarja:
 „Glej, ne gane tenka se meglica,
 Zmerom mirno ti stoji na mestu!“
 Marko misli, urno se domisli:
 „Al' si uren, Ključe iz Posavja!
 Komaj dobro list si moj prečital,
 Že si tukaj blizu mojim dvorom;
 Ali danes čuvaj svojo glavo,
 Zdrave več od tukaj ne odneseš,
 Al' je meni moja izgubiti!“ —
 A svari ga osivela majka:
 „Varuj, Marko, varuj se pogube!
 Kljuk junak je, strahovan nikoli,
 Nikdar njega ne prevari puška,
 Nikdar kroglija ne zgreši mu srca.
 Pazi, sinko, da ga prej opaziš,
 Predno more tebe on zazreti;
 Pazi dalje Kljukovo vedenje:
 Ako hodi prosto, nesumljivo
 In visi mu puška čez ramena,
 Pomiriti hoče pač s teboj se
 In ogniti grešnemu se boju;
 Ti pa slušaj, sinko, staro majko:
 Če ponuja Kljuk ti zadostitev,
 Ne odbijaj ponujane roke:
 Mir gotov je, vojna negotova;
 Groza mi je, tebe izgubiti.
 Če pa skriva Kljuk se po lisičje
 In napeto nosi v roki puško,
 S tabo hoče meriti se v boju;
 Čuvaj, sinko, roso svojo glavo
 In pogubi Kljuka iz Posavja,
 Ki je meni osramotil lice,
 Žalost vrgel mi na staro glavo.“ —

(Konec prihodnjic.)

Hanija.

Poljski spisal H. Sienkiewicz. Prevel M. Vrnilež.

I.

Ko mi je stari Nikolaj umiraje ostavil Hanijo v varstvo in na vest, bilo mi je stoprav šestnajst let; ona pa je bila malone leto mlajša; ravno je stopala jedva iz otroških let.

S pravo silo sem jo odpeljal od postelje umrlega deda in oba sva krenila v našo hišno kapelico. Dveri so ji bile odprte; pred staro bizantinsko sliko Matere Božje goreli sta dve sveči, kojih lesk je le slabo razsvetljeval mrak, vladajoč v oltarjevem ozadju. Pokleknila sva drug poleg drugega. Potrta od bolesti, utrujena od ihtenja, bedenja in otroške žalosti, naslonila je svojo ubogo glavico ob mojo ramo in tako sva ostala molčeč. Bilo je že pozno; v dvorani poleg kapelice odkukala je kukavica s hripavim glasom na stari gdański uri dve čez polnoč. Povsodi je vladala globoka tihota, kojo je motilo le oddaljeno šumenje snežnih zametov, potresajoče svinčeno okvirje na kapeličinih okencih in bolestni uzdihi Hanijini. Nisem se je upal niti z besedico tolažiti, stiskal sem jo le k sebi, kakor njen varuh in starejši brat. Nikakor nisem mogel moliti; tisoč utisov in čustev uznemirjalo mi je srce in glavo. Raznovrstne slike podile so se mi pred očmi. A polagoma se mi je porodila iz tega meteža jedna misel, jedno čustvo, namreč, da mi je to blede ličice z zaprtimi očmi, oprto ob mojo ramo, ta slabotna, uboga deklica, sedaj moja ljuba sestra, za kojo bi dal življenje in za kojo bi, ako bi bilo treba, vrgel rokavico celemu svetu. V ta čas je ustopil moj mlajši brat Kazimir in pokleknil za nama, potem duhovnik Ludovik in nekaj služabnikov. Molili smo po vsakdanji navadi večerno molitev. Duhovnik Ludovik je čital glasno molitve, mi pa smo jih za njim ponavljali ali pa smo v zboru odgovarjali litanijam. Temno obličje Matere Božje, z dvema sabljinima praskama na licu, pogledalo je dobrotno na nas. Videti je bilo, da deli z nami rodbinske naše bolesti, jade, srečo in nesrečo in da blagoslavlja vse pred svojimi nogami zbrane ljudi. Ko je začel duhovnik Ludovik omenjati mrtvecev, za koje smo po navadi odgovarjali: »Bog jim daj večni mir in pokoj!« ter jim pridela ime Nikolaja, jela je Hanija z nova glasno ihteti. Jaz pa sem si zopet v duši ponovil tiho prisego, da bom dolžnost, ki mi jo je naložil pokojnik, zvesto izpolnjeval, in če bi imel radi tega še toliko žrtvovati. To je bil obet mladega, naudušenega dečka, ki ni še razumel niti možne ogromnosti žrtev, niti odgovornosti, ki pa ni izgubil plemenitih čustev in nežne duševne uzvišenosti.

Po končani molitvi šli smo počivat. Naročil sem stari gospodinji Wegrowski, naj odvede Hanijo v sobico, v koji je imela stanovati, in ne več, kakor po navadi, v garderobi in naj ostane vso noč pri njej. Sam pa sem šel, srčno poljubivši sirotico, v hišico, kjer sem ob enem s Kazimirom in duhovnikom Ludovikom stanoval, in kojo so doma imenovali stanico. Sleknel sem se ter vrgel v posteljo. Navzlic žalosti za Nikolajem, kojega sem srčno ljubil, čutil sem se ne malo ponosnega in srečnega radi uloge varuha. Pouzdigalo me je v mojih očeh to, da imam biti jaz, šestnajstletni deček, že podpora slabotnemu

in ubogemu bitju. Čutil sem se moža. Ne boš se prevaril, čestiti starček, mislil sem si, v tvojem gospodiču in dediču: v dobre si roke izročil bodočnost svoje unukinje in mirno moreš spati v mogili. Res, radi bodočnosti Hanijine bil sem spokojen. Misel, da s časom Hanija dorase in da jo bo treba omožiti, ni mi tedaj prišla na um. Mislil sem si, da vedno ostane pri meni, varovana kot sestra, ljubljena kot sestra, žalostna morebiti, a mirna. Po stari navadi podedoval je najstarejši sin več kakor petkrat toliko imenja nego mlajše pokoljenje; mlajši sinovi in hčere pa so čestili ta običaj in nikdar se mu niso protivil, dasi ni bilo v naši hiši pravnega starejšinstva. Bil sem najstarejši sin v rodovini in zategadelj je imela meni pripasti večina našega imenja. Dasi sem bil še dijak, zmatral sem jo že za svojo. Oče se je štel mej imovitejše posestnike v okolici. Rod naš se sicer ni mogel ponašati z bogastvom velikašev, pač pa z onim velikim, staroplemenitaškim imenjem, ki daje dovolj kruha in tiho zadovoljno življenje v rodnem gnezdu do smrti. Ker sem imel jako obogateti, gledal sem spokojno v bodočnost svojo in Hanijino, vedoč, da dobode pri meni, naj jo čaka kakeršna koli usoda, mir in podporo, ako je bode potrebovala.

S temi mislimi sem zaspal. Rano zjutraj začel sem že svoj posel kot varuh. A kako smešnega in otročjega sem se s tem delal! In vender, če se spomnim tega, ne morem se otresti nekega nemira. Ko sva prišla s Kazimirom k zajutreku, našla sva že pri mizi sedeče, duhovnika Ludovika, madamo d' Yves, našo guvernantko in moji mali sestrice, sedeči, kakor navadno, na visokih stolihi od trstja, mahajoči z nogami in veselo blebetajoči. Usedel sem se z nenavadno resnostjo na očetov stol, pogledal z diktatorskim dostojanstvom preko mize, obrnil se k strežaju in mu rekel hladno in ukazujoče:

»Pogrni za gospodično Hanijo!«

Izraz »gospodično« naglasil sem posebno.

Tega do tedaj ni bilo. Hanija je jela navadno v garderobi, ker stari Nikolaj nikoli ni hotel privoliti, da bi po želji moje matere pri nas sedela, ponavljaje: »Pa čemu to, naj se uči mores proti gospodi. Kaj še!« Sedaj sem uvel jaz nov običaj. Čestiti gospod Ludovik se je nasmehnil, pokrivši svoj smeh z nosljanjem tobaka in z fularovim robcem; gospa d' Yves se je namrščila, ker je bila, dasi dobrega srca, kot potomka stare plemenitaške rodovine francoske velika aristokratka; sluga Franjo pa je široko zazijal ter me strmeč gledal.

»Pogrni za gospodično Hanijo, slišiš?« ponovim.

»Slišim, velemožni gospod,« odgovori Franjo, kojemu je vidno imponoval glas, v kojem sem z njim govoril.

Danes priznajem, da je »vlemožni gospod« komaj mogel zadržati smehljaj zadovoljstva, koji mu je silil na usta ta naslov, ki ga je prvič v življenju čul. Vender dostojanstvo ni dovolilo velemožnemu gospodu, da bi se bil nasmehnil. Mej tem bilo je v hipu pogrneno tudi za Hanijo, odprle so se dveri in oblečena v črno krilo, kojo sta ji sešili čez noč strežnica in stara Wę-

growska, ustopila je blede, s solznimi sledovi na očeh in s svojima dolgima zlatima kitama, ki sta ji padali po obleki ter se skončavali z upletki črne žalobne boje, upletenimi mej zlate pramene las.

Ustal sem, pohitel k nji ter jo peljal k mizi. Videti je bilo, da je deklico moja skrb in to odlikovanje le sramilo, uznemirjalo in mučilo; a tedaj še nisem vedel, da je v togi tihoten, samotni, odljuden kotiček in pokoj večje vrednosti nego glasne ovacije prijateljev, in naj prihajajo iz najboljšega srca. Mučil sem torej Hanijo v najlepši veri s svojo skrbjo, sodeč, da se zdušno ravnam po svojem obetu. Hanija je molčala in le sedaj pa sedaj odgovarjala na moja uprašanja, kaj bo jela in pila.

»Nič, milostivi gospod!«

Zabolelo me je to, »milostivi gospod«, tembolj, ker je bila navadno Hanija proti meni zaupnejša ter mi je rekala prosto »gospodič«. A baš uloga, kakeršno sem igral od včeraj, in položaj, v kateri sem postavil Hanijo, stvorila sta jo tem skromnejšo in pokornejšo. Takoj po zajutreku poklical sem jo na stran ter ji rekel:

»Hanija, zapamti si, da si odslej moja sestra. Odslej ne reci mi nikoli, »milostivi gospod!«

»Dobro, milos . . . dobro, gospodič!«

Bil sem v čudnem položaju. Hodil sem ž njo po sobi in nisem vedel kaj ž njo govoriti. Rad bi jo bil tolažil, a pri tem bi jo bilo treba spomniti Nikolaja in njegove včerajšnje smrti, kar bi Haniji prouzročilo novih solz in bi bilo le obnavljanje boleti. Izvršilo se je tako, da sva sela oba na nizko klopico, stoječo konec sobe; deklica je znova oprla glavicco ob mojo ramo, jaz pa sem ji jel gladiti z roko zlate lasce.

Stiskala se je k meni udano kakor k bratu in morda ji je to sladko čustvo upanja, ustajajočega ji v srcu, privabilo novih solz v oči. Plakala je bridko, jaz pa sem jo tolažil, kakor sem vedel in znal.

»Znova plačeš, Hanijica,« rečem, »ded tvoj je v nebesih, a jaz bom skrbel . . .«

I jaz nisem mogel dalje govoriti, kajti i meni delalo se je na jok.

»Gospodič, ali bi mogla jaz k dedu?« zašepeče.

Vedel sem, da so prinesli rakev in da baš sedaj polagajo v njo Nikolaja; radi tega nisem hotel, da bi šla Hanija k dedovemu trupu preje, nego je vse gotovo. A zato sem šel sam.

Spotoma sem srečal gospo d' Yves, kojo sem naprosil, da bi me počakala, ker moram za trenotek ž njo govoriti.

Opravivši končne razporedbe za pogreb in pomolivši pri Nikolajevem trupu, vrnil sem se k Francozinji ter jo po nekolikih uvodnih besedah prosil, ali bi ne hotela ona čez nekaj časa, ko preidejo prvi dnevi žalosti, poučevati Hanije v francoščini in godbi.

»Monsieur Henri!« odgovorila je gospa d' Yves, katero je vidno jezilo, da me je povsod dosti, kakor pozne gosi pod nebom, »prav rada bi to storila, ker jako ljubim deklico, a ne vem, če se to strinja z nakanami vaših roditeljev, kakor tudi ne vem, če bodo zadovoljni z ulogo, kakeršno se silite samovoljno dajati ti malici v vaši rodbini. Pas trop de zèle, monsieur Henri.«

»Ona je v mojem varstvu,« odgovoril sem ponosno, »in jaz sem za njo odgovoren.«

»A jaz nisem v vašem varstvu,« odgovorila je gospa d' Yves, »in zategadelj dovolite, gospod, da počakam vrnitve gospode roditeljev.«

Razjeczil me je ta upor Francozinje, a na srečo mi je šlo bolje pri duhovniku Ludoviku. Čestiti duhovnik, ki je sicer že prej poučeval Hanijo, ni bil le zadovoljen z daljnjim in obširnejšim poukom, temveč me je še pohvalil za mojo skrb.

»Vidim,« dejal je, »da hočeš pošteno izpolnjevati svoj obet, in dasi še mlad in še otrok, je to hvalevredno; le ne pozabi biti tako ustrajen, kakor si skrben.«

In videl sem, da je bil duhovnik zadovoljen z menoj. Uloga hišnega gospodarja, kakeršno sem si prisvajal, zabavala ga je bolj, nego jezila. Videl je starček, da je bilo v vsem tem mnogo otročjega, a da so povodi časti vredni in le ponašal in veselil se je, da ni poginilo seme njegovo, usejano v mojo dušo. V ostalem me je ljubil stari duhovnik zelo; jaz pa sem, kakor sem se ga v otroških letih bal iz vse duše, dobival v isti meri sedaj, ko sem prehajal v mladeniška leta, vedno večjo moč nad njim. Imel je meni nasproti to slabost, da se je dal voditi. Tudi Hanijo je ljubil in rad je zboljšal njeno usodo, kolikor je bilo v njegovi moči; on se mi torej ni nikakor upiral. Gospa d' Yves je imela v pravem pomenu besede dobro srce in dasi je bila malo na me jezna, obsipala je Hanijo s skrbljivostjo. In tako se ni mogla sirota pritoževati, da ji nedostaje ljubečih src. Služabništvo naše jelo je drugače ravnati ž njo. Ne, kakor z bitjem sebi sličnim, temveč kakor z gospodično. Voljo najstarejšega sina v rodbini, dasi je bil še deček, spoštovali so pri nas zelo. Na to je pazil tudi moj oče. Od te volje moglo se je prizivati na očeta ali mater, a ni bilo dovoljeno protiviti se ji brez zapovedi. Tudi ni bilo dovoljeno najstarejšemu sinu od mladih nog drugače rekati kakor »gospodič«. Služništvo in mlajši otroci naučeni so bili spoštovati najstarejšega sina, in to spoštovanje je trajalo potem vse življenje. »V tem je rodbina,« govoril je moj oče, in zares se je radi tega, in ne oprt na kako pravo, zdavna utrdil družinski red, po kojem je imel najstarejši otrok več imetka nego mlajši. Bila je to obiteljska tradicija, prehajajoča s pokoljenja na pokoljenje. Ljudje so se navadili zmatrati me bodočim gospodarjem, in tega občutka ni se mogel za trdno otresti niti pokojni stari Nikolaj, kojemu je bilo vse dovoljeno in ki me je jedino nazival po imenu.

Mati je imela v hiši lekarno in je sama zdravila bolnike. Za kolere je prebedela po cele noči zajedno z zdravnikom v vaških kočah, vedno na smrt pripravljena. Oče pa, ki je drhtel radi nje, branil ji vender ni tega, ponavlja: »dolžnost je dolžnost«. Sicer je pa tudi oče, dasi strog, pomagal ljudem. Večkrat je odpuščal tlako, rad opráščal prestopke, dasi mu je bila silovitost prirojena; plačal je večkrat dolgoe za vaščane, veselil se ž njimi, bil njihovim otrokom za krstnega kuma, zapovedoval nam, da spoštujemo ljudi, starim gospodarjem odkrival se je na njihove pozdrave: da! klical jih celo na posvetovanje. Zato pa se tudi ne more drugega reči,

nego da so bili kmetje zelo udani celemu rodu, kar so pozneje ne samo jedenkrat jasno dokazali.

Povedal sem vse to radi tega, da bi prvič verno naslikal, kako je in kako je bilo pri nas; drugič, da ni bilo mnoge muke napraviti iz Hanije »gospodično«. Naj-

več sem našel upora pri nji sami, ker je bilo dekletce še vedno boječe ter uzgojeno po Nikolaju samem v prevelikem spoštovanju do »gospode«, da bi se z lahka mogla sprijazniti s svojo usodo.

(Dalje prihodnjič.)

Ujeti Hercegovki.

Belokranjske narodne pesmi.*)

(V Adlešičih zapisal Š.)

XVI.

Žšto žela ljubá Juŕajeva,
 Duge sloge u luti zelenem.
 Uŕ nu Juŕe drobán lovak lovi,
 Lovak lovi, zverje vsakoŕako.
 Juretu se jako dugo vidi,
 Još govori svoji vjérni ljubí:
 Ovo si mi, vjérna ljubá moja,
 Druge ljube po polju pjevaŕu,
 Od tebe ni glasa nikakova.
 Lahko ljubám po polju pjevati;
 Druge ljube obed obed'vale,
 Mojeŕa ni ni fruštika bilo.
 Ne bi dobro, da b' istina bila!
 Ako se ti vjerom ne vjeruŕe:
 Belo so mi otančale ruke,
 Belo mi je povenelo lice.
 Šeče se on belém' gradu svojem'.
 Maŕko ga je 'z dalek' zagledala,
 Široko mu dvore odŕerala.
 Ona misli, da on zverje goni.

Kada doŕde x svojem' belém' gradu,
 Još govori svoji stari maŕki:
 Zak' mi ljubí obed'vat ne date?
 Druge ljube obed obed'vale.
 Moji niŕe ni fruštika bilo,
 Jako laŕe tvoja vjérna ljubá.
 Ako laŕe vjérna ljubá moja,
 Ne laŕeŕo bele ruke ŕene.
 Bele so ji otančale ruke,
 Belo ji je povenelo lice.
 Još mu veli ŕeŕ'va stara maŕka:
 Niŕe roŕa, ko je utrŕana,
 Ni dvoŕka, ko pri maŕki bila.
 Tvoja ljubá sina zanosila,
 Ni tvojeŕa roda ni kolena,
 Ni tvojeŕa oka ni pogleda.
 Priŕpasal je bŕitko sabljo svojo.
 Šetal se je u 'no polje ravno.
 Ljubá ga je 'z dalek' zagledala,
 Ona misli, da ji fruštik nosi.

Kad je došel x svoji vjérni ljubí,
 Trŕne Juŕe bŕitko sabljo svojo,
 Da če ljubó po bŕijelem vratu.
 Razsekal je po svilenem pasu.
 Belo čedo po krvi plavaló.
 Zaviŕ ga je v pisano marámo,
 Metnuŕ ga je u nadra bŕijela,
 Nesel ga je svoji stari maŕki.
 Kadí niŕ je belo telo palo.
 Ondi se je cerkva sezidala.
 Kadí ŕe je ruŕa glava pala,
 Ondi se je oltar sezidaó.
 Kadí ŕe je krvi kaŕŕa pala,
 Ondi so se sveče uŕigale.
 Mili Boŕe, velike preŕrehe!
 Još govori stari svoji maŕki:
 Da prekleti usak juŕnak bió,
 Ki vŕeruŕe svoji stari maŕki!

Njekoŕo dumi za bŕgarskata literatura.**)

Ot Kitančeva.

(Prenesel bolgarski izvorŕik v latinico i prevél na slovenski: A. Bezenšek.)

Bŕgarskata literatura, kakto i političeska istorija na bŕgarskij narod, se razdéljava na dva glavni perioda: starij i novij. Starij period se zahvašta ot pokr'stjavanjeto na Bŕgaritě v vtorata polovina IX. viek i se prod'lžava do pokorjavanjeto na Bŕgarija pod turskata vlast v kraj't na XIV. viek. Slěd pokorjavanjeto na Bŕgaritě pod turskata vlast, Bŕgarija umira ili podobŕě zaspiva, i se zabŕavja ot vsičkitě narodi. Prěz dŕlitě i tēžkitě viekove na turskoto robstvo ne je bilo v'zmoŕno daŕe da se pomisli za njekakvo umstveno i literaturno dviŕenje; jedno zaštoto vsičkitě boljari i golěmci bidoha isklani ili progoneni, drugo, zaštoto v duhovno otnošenje zagospodaruvaha nad Bŕgarija, pod pokrovitelstvoto na Turcitě, vjekovnitě neprijateli na Bŕgaritě — vizantijskitě G'rci ili Fanarioti; a treto, zaštoto Bŕgaritě bjeha taj pritislani, štoto se ob'rnaha na jedno prosto stado bez voditel, bez centr i bez nikakva pomošt v centr't na velikata i silna togava osmanlijska imperija. I da ima prěz tozi period njekoi pamjetnici na kniŕzninata, tē sã samo prěpis ot staritě bogosluŕebni knigi, prěvod na njekoe s'činenje za vtoro prišestvie na narodniŕt govorim jezik (jazik) i kratki belěŕki za vojnitě i drugi zabelěŕitelni slučki, razhŕrljani v krajištata na staritě bogosluŕebni knigi.

Bŕgarska knjiŕevnost kakor tudi zgodovina bolgarskega naroda, delita se na dve glavni dobi: staro in novo. Stara doba začénja s pokršćevanjem Bolgarov v drugi polovici IX. veka ter sega do podjarmljenja Bolgarov pod turško oblast v koncu XV. veka. Odkar so bili Bolgari pod turško oblastjo, začénja Bolgarska umirati, ali boljše rečeno, ona zaspi in jo zabijo vsi narodi. Za dolgih in teŕkih vekov turškega robstva ni bilo niti moči pomisliti na duševno ali knjiŕevno delovanje; prvič radi tega, ker so Turki poklali ali pa prognali vse boljare in velikaše, drugič, ker so v duhovnem obziru zagospodovali Bolgarom, pod turškim pokroviteljstvom, njih največji sovražniki — bizantski Grki ali Fanarioti, a tretjič, ker so bili Bolgari tako tlačeni, da so postali prosta čreda bez vodnika, bez sredotočja, bez vsake pomoči v notranjosti tedajne velike in silne Osmanske carevine. In ako je iz te dobe nekaj knjiŕevnih spomenikov, to so samo prepisi starih bogosluŕnih knjig, prevodi nekajh spisov na jezik, kakor ga je narod govoril, kratke beleške o vojskah in drugih važnih slučajih, raztresene ob krajih starih bogosluŕnih knjig.

*) V 7. šteŕ. »Slovana« tiskane so po pomoti 3 pesmi zaporeredoma kot jedna pesem. Prva (torej XIII.) seza do besed: »Lipa Ane oudovila mlada,« druga (XIV.) do besed: »Zazivala iznad Senja Vila,« a ostala pesem je XV.

**) Bolgarski jezik je nam Slovincem še malo znan. Naravno je to. Z vsemi Slovani smo imeli in imamo več duševne zveze, nego z Bolgari, kateri so še pred desetimi leti ječali pod turškim jarmom, zavirajočim vsak duševni napredek. Sedaj je za Bolgare nastala pač važna doba, kajti Rusija, osvobodivša jih, poklicala jih je k novemu življenju ter jim preskrbela vse pogoje za dosego nekdanje svoje veljave in moči. Res da je tujec, kateremu je usoda dala v roke vrhovno gospodarstvo na Bolgarskem, z nevestnim svojim kovarstvom preprečil nje razvitek; a gotovo je, da bode sedanja doba splošnega mrtvila v kratkem premagana in da potem nastane velenadarjenemu in marljivemu bolgarskemu narodu srečna bodočnost.

Uverjeni smo, da bode naše čitatelje zanimalo videti, kako blizu smo si vsi juŕni Slovani po govoru. Zato smo se odločili ta sestavek, kateri je za »Slovana« spisal bolgarski šolski nadzornik v Trnovem B. Kitančev, podati v izvorniku in prevodu. Prepisati smo dali članek v latínico zato, da ga bode mogoče čitati tudi onim, ki niso doslej še večši latinici. Opomnja uredništva.

Novijt period na b'lgarskata knižnina se zahvašta zaedno s narodnoto probuždanje na B'lgaritě. Zabelěžitelno je, če samoto narodno probuždanje u B'lgaritě se zahvašta s jedna dosta zabelěžitelna kniga: »Carstvennik ili istorija bolgarska« i pročee. Taja kniga je bila napisana v sv. Gora ot jedin prost kaluger Paisija v krajt na XVIII. viek i se je rasprostranjavala v rukopis i do sega ošte nap'lno ne je napečatana. Ot neja se zahvašta novoto literaturno dviženje u B'lgaritě na segašnja govorim jazik, koeto se prod'lžava do dnešnoto vreme.

Za starij period na b'lgarskata literatura nēma ošte kolko godě sviesna istorija; tozi period ošte ne je obrabotan; i dnes ošte postojanno se pop'lnjava s razni svēdenja. Nad tozi period ot b'lgarskata literatura rabotat naj mnogo ruskitě učeni slavisti. Jedva li nekoga šte se udade na učenitě da uznajat poveče nješto za karaktert na starata b'lgarska literatura i za nejnoto bogatstvo. Nikadě na drugo mjesto v Evropa ne je stavalo takova varvarsko i prednamjerенno istrēbvanje na literaturnitě pamjetnici, kakto v B'lgarija. Ne bi povjerval čelověk do kakvo kanibalsko ožestočenje sa došli našitě k'rvni neprijateli — Grečitě sprjamo našitě knižovni pamjetnici, ako da ne bichme vidieli sami s očitě si tēhnitě opustošenija, ako da ne stavaha podobni opustošenija i den dnešen v zločastnata b'lgarska oblast — Makedonija. Ne je ot davna, prědi 30 godini, ošte je saštestvuvala bibliotekata na Trnovskata patriarsija, a dnes veče ja nēma. Trčkij arhipiskop Illarion zapovēda, da ja iznesat vsrēd dvort na mitropolijata i da ja podpaljat prěd s'branjetu ot b'lgarski golēmci iz gradt, kato im kazal, če v tija knigi imalo eretičeski, a pak na drugitě knigi je kapnalo sv. pričastije, ta za tova sporēd običajt na pravoslavna c'rkva trēbvalo da se izgorat.

Togava B'lgaritě bjeha do tolkova prosti, štoto ne razbraha značienieto na tova i se s'glasila s svojt bogoljubiv arhipastir. Živi sa ošte tija starci, ako i ne vsički. Jednogo ot tēh sam az popitah lani za količestvoto na knigitě. Kaza mi prosto, če imalo da natovarim dvě kola. Grečitě podpalija predi deset godini m'nastirt sv. Naum, kojto se namira blizo do Ohrid i gděto bješe pogrēben sv. Naum, jedin ot učenicitě na sv. Kiril i Metodija. V tozi m'nastir imaše i stari knigi, koito izgorēha. V samijt grad Ohrid v mitropolijata B'lgaritě bjeha s'brali v posledno vreme vsički stari knigi, koito bjeha se upazili. Ot Turcitě sa se bojali da gi provodat njekadě, a učen čelověk, kojto da znae da gi pročita i da razbere — nēmaha.

O p o m n j a. Za bolgarska poluglasnika ѣ in ѧ postavil sem tam apostrof, kjer se v sredini besed zamolklo izgovarjata (podobno slovenskemu glasu *č* v besedi »v'rtč«); a na kraju besedi, katere končujo na soglasno in kjer se ta poluglasnika ne izgovarjata, nisem ju ni označil. V najnovejšem bolg. pravopisu ju tudi na koncu besedi veče ne pišejo, kakor n. pr. Slavejkov v svojem časopisu »Istina«, ki je začel pred nekaj meseci izhajati, in v drugih novejših spisih.

Nova doba bolgarske književnosti začenja se zaedno z narodnim probujenjem bolgarskim. Važno je to, da se je pojavila, čim so se Bolgari probudili, dosta zanimljiva knjiga: »Carstvenik ali zgodovina bolgarska itd.« To knjigo je bil napisal v Sv. Gori prost redovnik Paisij koncem XVIII. veka ter se je razprostranila v rokopisu, a še do sedaj ni popolnoma natisnena. Ž njo se začenja nov književni pokret pri Bolgarih v jeziku, kakor se sedaj govori, ter sega do današnjih časov.

O stari dobi bolgarske književnosti še nimamo nobene kolikor toliko vestne zgodovine; ta doba še ni obdelana, in še denes se zmirom dopolnjuje z raznimi podatki. S to dobo bolgarske književnosti bavijo se največ ruski učeni slavisti. Teško da bi se učenjakom posrečilo spoznati bolj podrobno značaj stare bolgarske književnosti in njenega bogastva. Na nobenem drugem kraju Evrope niso se tako barbarski in nalašč iztrebljevali književni spomeniki, kakor pri Bolgarih. Človek ne bi veroval, do kake kanibalske razjarjenosti so bili došli naši krvni sovražniki — Grki, kar se tiče naših književnih spomenikov, ako ne bi videli mi sami s svojimi očmi njih pustošenja tudi današnji dan v nesrečni bolgarski deželi — Makedoniji. Nedavno, še pred 30. leti, hranila se je knjižnica Trnovske patriarhije, a denes je več ni. Grški nadškof Hilarion zapovedal je, da se iznese sred dvora v metropoliji in da se zapali pred zbranimi bolgarskimi velikaši iz tega mesta: rekel jim je namreč, da se nahajajo med temi knjigami heretične, a na druge knjige je kanola sv. rešna kri, in zato morajo izgoreti po običajih pravoslavne cerkve.

Bolgari so bili tedaj še toliko priprosti, da niso razumeli, kaj to pomeni, ter so se soglasili s svojim »bogoljubivim« višjim pastirjem. Tisti starci so še živ., akoravno ne vsi. Jednega od teh poprašal sem jaz sam lani, koliko je bilo teh knjig. Odgovoril mi je prosto: toliko, da bi se mogla natovariti dva voza. Pred desetimi leti podpalili so Grki samostan sv. Nauma, ki se nahaja blizu Ohrida in kjer je bil pokopan sv. Naum, učenec sv. Kirila in Metoda. Tudi v tem samostanu je bilo starih knjig, koje so izgorele. V samem mestu Ohridu, v metropoliji, bili so zbrali Bolgari v poslednjem času vse stare knjige, koje so se bile ohranile. Turkov so se bali, da ne bi jih kam spravili, a učenega človeka, koji bi jih bil znal prečitati in razumeti — niso imeli.

(Dalje prihodnjik.)

Nečisto glasni *ѣ*, kateri se izgovarja v nekaterih krajih blizu kakor *a*, v drugih kakor neki *u*, a v tretjih kakor gori omenjeni *ѣ*, označil sem z *aj* (poljski). Kjer sem postavil namesto bolgarskega *ѣ* v slov. *č*, tam se izgovarja blizu kakor navadno *c*; a na drugih mestih, kjer je razlika večja, postavil sem *je* in *le* (hrvaški.) V nekaterih krajih se izgovarja celo kot *ja*. A prave doslednosti glede rabe tega *ѣ* v bolgarski pisavi ni; zato je tudi jaz nisem mogel točno uvesti v svojem prenosu izvirnega spisa iz cirilice v latinico.

A. B.

Dr. Valentin Zarnik.

Jko se oziramo po narodih, ki so stopili na po-
prišče duševnega tekmovanja, težko da bi našli
narod, kateri bi v primeri k svojim zmožnostim,
svoji številnosti in svojemu trudu imel tako neugoden
položaj, ko narod naš. Cela naša zgodovina ni drugega,
nego žalostni spomini preziranja, spomini muk in trpljenja.
Le redkokdaj posijal je žarek solnca skozi gosti mrak,
ki se je razprostiral nad narodnim našim življenjem.

Imeli smo pač sinov, ki bi se bili lahko z uma
svitlim mečem borili za narodni napredek in razvoj, a
»lakota slave, blaga« vlekla jih je zvečine drugam. In
tako se ponasajo tuja slovstva ž njihovimi imeni; nam
pa ne preostaje drugega, nego beležiti, da je tega ali
onega nemškega učenjaka in pisatelja rodila slovenska
mati. Ta prikazen dá se po nekoliko tolmačiti iz sploš-
nih razmer. Narodna ideja je bila mrtva, ona ni mogla
nauduševati na delovanje, ni mogla buditi ljubezni do
materinega jezika. V javnem življenju pa slovenski jezik
ni imel nikake veljave. Gospodoval je latinski in poleg
njega nemški, ki je do svojih predpravil prišel nekaj po
gospodujočem postavljenju naše države v nemških de-
želah, nekaj po brezobzirnosti in usiljivosti nemških naših
sosedov. Slovenskemu jeziku ni bilo prostora ni v šoli,
ni v uradih; še celo v cerkvi le toliko, kolikor je bilo
neobhodno potrebno. Da se o takih okoliščinah o slo-
venski inteligenciji ni govoriti ni moglo, umevno je;
bilo bi torej jako odvažno — recimo naravnost obupno
— podjetje hotéti pisati v slovenskem jeziku. In té raz-
mére gnale so naše učenjake — v Nemce.

Da se zboljšajo te razmere, bilo je torej najprvo
potreba odpraviti splošno mrtvilo in priboriti potem na-
šemu narodu veljavo v javnem življenju. Prvo je storila
v začetku tekočega stoletja sramežljivo nastopivša na-
rodna ideja, katera se je leta 1848. bujno razvila in ka-
tera je od tega časa delala prava čuda. Drugo bila je
naloga one čete pogumnih mož, kateri naudušeni z novim
poselstvom niso se plašili ni neugodnosti ni preganjanja,
ni težav ni zaničevanja, temveč so, trdno verujoč v ko-
nečno zmago uzvišene narodnostne ideje, posvetili vse
svoje moči in zmožnosti narodu in domovini. In ako se
ozremo danes nazaj, vidimo, da njih trud res ni bil ne-
uspešen, kajti država, katera nas preje niti poznati ni
hotela, zmatra nas — vsaj akademično — za ravnoprav-
nega uda svojega ustrojstva in računa z nami kot z važnim
faktorjem; jezik naš pa si polagoma pridobiva čedalje
več tal v šolah in uradih. —

Med možmi, ki so si o tem pridobili velikih zaslug,
je gotovo jeden prvih — dr. Valentin Zarnik. Od
zgodnje mladosti naudušen za slovansko idejo, od narave
obdarjen z redkim govorniškim darom, bil je vedno na
mestu, kadar je bilo boriti se za pravice ljubljenege na-
roda slovenskega. Njegova beseda užigala je rodoljubna
srca, spekala in zbadala pa naše nasprotnike.

Valentin Zarnik se je porodil dne 14. februarja 1837
v Repnjah pod Šmarno goro, kjer mu je bil oče najem-
nik neke kmetije. Slabi dohodki od kmetijstva primo-
rali so očeta, da se je leta 1838. preselil v Ljubljano,
kjer je upal najti zaslužka, da preživi sebe in svojo dru-

žino. Nastanil se je bil na Št. peterskem predmestju.
Ko je mali Valentin dopolnil peto leto, poslal ga je oče
v šentpetersko župno šolo. Tu se je dečko seznanil s
pokojsnim Franom Erjavcem in od tega leta datuje njiju
prijateljstvo, katero je neskaljeno trajalo do prerane smrti
Erjavčeve. V drugi razred je ustopil Valentin v nor-
malno — splošno imenovano šenkavžko — šolo. Tu sta
mu bila učitelja Blaž Praprotnik in Martin Ivanetič.

Dovršivši normalko, ustopil je leta 1848. v gimnazij.
Dasi je bil dečko bistrega uma, delala mu je vender nem-
ščina toliko preglavice, da je radi nje zaostal. To ga je
spodbolalo, da se je jako marljivo lotil učenja nemščine
in drugo leto bil je že med prvini. Na gimnaziju je po-
sebnost dobro uplival na Zarnika dobrosrčni in obče pri-
ljubljeni profesor Pogorelec; velik upliv posebno v knji-
ževnem odgojevanju pa je imel profesor Peter Peruzzi.
Med profesorji, ki so se že takrat odlikovali s tem, da
so pred dijaki kazali sovraštvo do slovenskega jezika,
bil je posebno ljut profesor Reichl. Ko je Zarnik na
spodnjem gimnaziju zapisal bil na zvezek za vaje »pi-
salka« namesto »Schreibheft«, vrgel je Reichl ta zvezek
besno po šoli in začel z nemško brezobzirnostjo govoriti
o Slovencih. Zarniku pa je ta dokaz probujajoče se v
njem narodne zavesti tako škodoval, da bi bil skoro
moral ponavljati dotični razred, kajti Reichl ga je od
takrat sovražil in preganjal. Na gimnaziju so bili Zar-
niku součenci Jos. Stritar, Fran Erjavec, Simon Jenko,
Valentin Mandelc in Ivan Tušek, — možje, ki imajo vsi
slavna imena med Slovenci. Poslednji štirje osnovali so
z Zarnikom in prezgodaj umrlim, jako nadarjenim Vác-
lavom Brilom dijaški časnik pod naslovom »Vaje«. Tega
časnika — v kateri je poleg imenovane šestorice kot
izredni sotrudnik pisal semtertja kak sestavek tudi Mar-
tin Povše, sedanji župnik v Št. Juriju pri Kranju — bilo
je, ko so se ločevali od gimnazija, šest obširnih zvezkov,
kar nam svedoči, kako marljivo so se ti mladeniči vadili
že tedaj za poznejšnje književno delovanje.

Dovršivši gimnazijske nauke, šel je Zarnik leta 1855.
na dunajsko vseučilišče ter se je upisal na modroslovno
fakultato, odbravši si zgodovinske študije. Na isto fa-
kultato — in sicer za jezikoznanstvo — ustopila sta z
Zarnikom vred Mencinger in Simon Jenko. Ozir na kas-
nejše delovanje za narod bil je odločen, da je Zarnik
v tretjem letu prestopil na pravniško fakultato. Prego-
voril je tudi Mencingerja in Jenka, da sta storila isto.
Glavni povod temu bila je spomenica, katero je predložil
Cavour pariškemu kongresu. Z velikim veseljem so jo
čitali vsi trije in polotilo se jih je naudušenje, sluteč ne-
kako instinktivno, da z narodnostnim načelom začenja
slovanska stvar stopati na površje in v veljavo. Zarnik
se je naglo odločil, da postane pravoslovec, dobro vedoč,
da je v borbi za narodne pravice najprvo potreba ne-
odvisnosti in pravniških vednosti; bilo mu pa tudi ni
teško uveriti o tem ostala svoja tovariša.

Na gimnaziju začete književne vaje tudi na vse-
učilišču niso prenehale. V Zarnikovem in Erjavčevem
stanovanju na Favoritski cesti Terezijšču nasproti zbi-
rali so se Matija Valjavec, Mencinger, Simon Jenko, Da-

vorin Jenko, Stritar, Kham in Zvégelj (sedanji baron Schweigel). Na takih shodih čitali in kritikovali so se književni poskusi in marsikaj se je bilo o njih zasnovalo, kar se je kasneje na slavo in čast naši knjigi izvršilo. Vsi imenovani rojaki shajali so se tudi v gostilnici pri

večerji, kjer so namesto popivanja in kvantanja, kakersno je lastno nemškim buršem, pomenkovali se resno o narodnih uprašanjih in utrjevali drug drugega v naklepih za narodno delovanje.

(Dalje prihodnjič.)

Mihovio Pavlinović.

Duhovnik, ki sem ga videl v državnem zboru dunajskem, ostane mi za vedno v spominu. Nekaj Slovencev nas je bilo na galeriji, kjer smo poslušali, kako so Nemci grdili Slované; sem smo i hodili poslušat svoje poslance, kako so se potezali za svete pravice našega naroda. Med njimi v zadnji klopi je sedel duhovnik; predsednik mu da besedo in on začne govoriti. Slovanski poslanci so ga obkolili, a nemški so se jeli smijati in bežati iz zbornice, kajti ta govornik je govoril o konfesionalnih zakonih — v hrvaškem jeziku. Ta govornik bil je Mihovio Pavlinović, domoljub, ki je svoj jezik materinski ljubil toli gorko, da je dosledno le v njem govoril, pa bilo to v družbi ali pa javno v zbornici. Don Mijo Pavlinović, iskren domoljub in uzoren svečenik, ki ga je poslala Dalmacija l. 1873. v državni zbor dunajski, deloval je i tu neumorno za narod svoj; ali i njemu, kakor i našemu Božidaru, pognala je tu klica bolezní, katera ga je uničila, da je veliki domoljub Pavlinović omagal in izdahnil svojo plemenito dušo dne 18. maja v Podgori, svoji župniji blizu Makarske.

Za Dum Mijom, pod tem imenom ga pozna vse kršna Dalmacija, plače ves narod hrvaški, kajti on je bil duša njenemu političnemu preporodu; njega ima zahvaliti Dalmacija, da je hrvaška misel prešinola vse sloje naroda in da je hrvaški narod zmagal v politični borbi ter strl nenaravno prvenstvo italijanskega življa.

Mihovio Pavlinović se je porodil dne 28. januarja leta 1831. v Podgori blizu Makarske. Dal se je na bogoslovne nauke in je bil ves čas svojega življenja uzoren svečenik. Kako uzvišeno je kot duhovnik pojmlil svoj poklic, kaže nam to, da je v Podgori, kjer je župnikoval petnajst let, uvel v cerkev prvi staroslovensko bogoslužje. Svoje Hrvaštvo je spajal z ljubeznijo vseslovanske uza-jemnosti na polju izobraževanja. Gojil je staroslovenščino, in koderkoli je potoval, nosil bi sè seboj staroslovenski misal, da bi vedno služil po njem sveto mašo, a več dijakov je nalašč poučeval v glagoljici, da i oni zdaj služijo v njej sveto mašo.

Leta 1849. je silno uplivalo na mladega domoljuba; jel je zbirati krog sebe mlade Primorce, osnoval je bratstvo »Regimenta Neboj se«, katero je imelo zastavo »Bog i Narod.« To bratstvo je bila mala četa domoljubov, katere je unemal Pavlinović za narodne svetinje.

Hrvatom ostane Pavlinović nepozaben v zgodovini književnega in političnega delovanja. Ker bomo njegova književna dela naveli v »Pogledu na slovanske književnosti,« bodi nam dovoljeno ozreti se na Pavlinovića govornika. Že l. 1861. izbran v dalmatinski sabor bil mu je Pavlinović ves čas ud, bil pa je tudi zajedno s Klaićem voditelj narodni stranki, in sicer toli večš voditelj, da je narodna stranka stala vedno trdno kot skala in da ni bilo nikdar razpora med njenimi člani. Ko je v prvem početku v dalmatinskem saboru vse italijanski dihalo, Pavlinović je malone sam prvi pouzdignil hrvaški glas, razvil prvi hrvaško zastavo poleg dvanajst vernih drugov. Tu se je boril neustrašno, govoril je le hrvaški, boril se je neprestano in konečno zmagal vse sovražnike, Lapenovce in Bajamontovce. Česar ni mogel storiti v saboru, to je storil na književnem polju. Dnevna uprašanja jel je razpravljati v »Narodnem Listu«, »Koledaru Matice Dalmatinske«. Prepotoval je Hrvaško, Srbijo in Črno Goro, in ta potovanja, kakor i saborsko delovanje, razbistrila so mu pojmove, razširila mu politično in književno obzorje. Dokler je bil sabor italijanski, do takrat je bil Pavlinović v svojem pravem elementu, in njegovi ognjeni govori bodo ostali v hrvaški parlamentarni zgodovini izvrstno delo. Naravno, ko je hrvaška stranka dobila večino v saboru, imel je i on promeniti svojo taktiko, kajti sabor je bil hrvaški, a govorniki v italijanskem jeziku so kar izginili iz klopi narodne stranke. Pavlinović se je odlikoval kot cerkven in saborski govornik. Kot uzor govora so mu propovedi, ki jih je imel v sinjski župni cerkvi na čast sv. Frana Asiskega, in govor v djakovski cerkvi (pred dvema letoma) o dvestoletnici osvobojenja Slavonije, potem govori v spletski in zaderski čitalnici, in naposled saborski govori, kateri so bili i posebe tiskani.

Neutrudni borec legel je k večnemu počitku; odkazavši pot drugim, kako je treba za narod delovati, kako služiti domovini; zatisnil je oči, a plemenito srce, ki je bilo in žilo le za narod in cerkev, to plemenito srce ne bije več; ali spomin nanj ostane vekomaj, spomin na skromnega moža, ki ga prišteva hrvaški narod prvim in najzaslužnejšim sinovom tega veka. Erit in pace memoria eius!

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Vodnikov spomenik v Ljubljani. Odkar je »Pisateljsko društvo« oživelo, vidimo, da je bilo res potrebno, ter opazujemo z veseljem, da i deluje zelo uspešno. Ne samo da podpira pisatelje in njih družine, ker zato je tudi bilo v prvi vrsti osnovano, nego ono i širi slovensko zavednost, prireajoč redno razne izlete. Uzidalo je že nekaj spominskih plošč zaslužnim pisateljem slovenskim in o takih prilikah priredilo nekoliko lepih narodnih slavnosti. Toda najlepše, kar nam misli podati »Pisateljsko društvo«, bode vender spomenik, ki ga namerja postaviti v Ljubljani začetniku slovenskega pesništva. S tem spomenikom bode izdatno olepšalo našo belo Ljubljano. Odbor »Pisateljskega društva« se je združil z ljubljanskim mestnim odborom in sè »Slovensko Matico«. Predsednik odbora za Vodnikov spomenik je dr. J. Vošnjak, namestnik mu dr. J. Zupanec, zapisnikar profesor Anton Raić, a denarničar dr. A. Mošč. Ta odbor je sklenil, postaviti spomenik Vodniku na javnem trgu, in sicer, kakor čujemo, pred ljubljanskim gimnazijem. Osnutek za spomenik je izdelal naš rojak, akademik Gangl na Dunaju, ki je že pokazal svojo nadarjenost. Spomenik bode do 5 m visok, Vodnikov bronast kip 21 m visok, podstava od marmorja. Gangljev osnutek nam predočuje Vodnika v svečeniški obleki, v talaru s plaščem okolo pleč; z levo roko je naslonjen na marmorni steber, a preko desne roke mu visi spodnji del plašča. Gospod Gangl bode izdelal spomenik najdalje v dveh letih. Vsi troški bodo iznašali do 8000 goldinarjev; ker pa je v ta namen nabranih le 5500 goldinarjev, nabiral bode rečeni odbor radodarne doneske. Upajmo, da mu priteko v pomoč Ljubljana, deželni odbor in — kranjska hranilnica.

KNJIŽEVNOST.

V zadnji številki smo javili, da je g. Andrej Komel pl. Sočebčan izdal v drugem natisu slovnico slovenskega jezika za Nemce, ter smo obečali, o priliki izpregovoriti kaj več o njej. Danes imamo to prijetno priliko in zadočo, katero nam je tem ljubše in laže izvršiti, ker je g. pisatelj sam izvel svojo teško zadočo na vse strani izvrstno. G. pisatelj pravi v predgovoru, da ni filolog in da se noče siliti v vrsto slovničarjev; njemu je bil samo namen koristiti vojakom, podati jim ročno knjigo, iz katere bi se mogli učiti slovenskemu jeziku. Vender pa moramo že zdaj priznati, da ima naša mnogobrojna vojska malo vojakov, kateri bi se poleg svojih znanosti bavili i sè suhoparnim sestavljanjem slovnice, in tu je zopet pokazal malobrojni narod slovenski, da ima za vsako potrebo svojih mož. G. Andrej Komel, čegar ime in iskreno domoljubje je že dobro znano slovenskemu narodu, spisal in izdal je za vojake slovnico že pred desetimi leti; zdaj jim je oskrbel drugo izdavo, po kateri sodeč moramo iskreno priznati, da g. tisočnik, kakor si je pridobil častno mesto med našimi vojniki, zaslučuje takisto častno mesto med slovenskimi slovničarji, in to ne med tistimi, »ki danes za vsakim oglom ustajejo«, nego med onimi, ki se ne za »oglom«, nego javno trudijo za napredek naše književnosti. No, kar se tiče g. tisočnika, ki je svojo slovnico v marsičem popravil in pomnožil, poudariti nam je z veseljem srcem, da ga ne bo razmesarila toli nemilosrdna groznja, saj je on i hraber vojak, ki se še bolj strašnih reči ne straši. On je sam delavec v svoji stroki; njemu je bilo samemu kot vojaku premagati vse slovniške teškoče, samo da bi podal vojakom slovnico in širil in budil med njimi in

v njih ljubezen do mile naše materinščine. On je jedini med našimi vojniki, jedini med slovenskimi književniki, ki je preskrbel že mnogo koristnih knjig našim vojakom v izobraževanje, in zdaj jim je podal slovnico v drugem natisu, kar spričuje, da jo upotrebljujejo vojniki in da jim je tako na veliko korist. Pojmimo in priznajemo radi, da je g. pisatelju bilo premagati mnogo težav. Sam si je odprl nov svet, učil se ga ter ga konečno slavno zmagal. Pisatelji, to je toliko, kolikor zmagati sovražnika; to je toliko vredno, kolikor slavna zmaga na bojišču. Ko bi vsak Slovenec sebe tako zmagoval, potlej bi mila naša slovensčina imela boljših in častnejših bojevnikov, nego jih ima res. To moramo imeti pred očmi. S tega stališča je soditi i ocenjevatelju g. Andreja Komela praktično slovnico. Njemu ni namen, reševati jezikoslovne probleme ter ž njimi mučiti ubogega vojaka, kateri mora tako dosti trpeti; njemu je namen praktičen: naučiti Nemca našega jezika, a poleg podati i našemu izobraženejšemu človeku napotek in ključ do lepe slovensčine. Njemu je torej namen koristiti. A da res koristi, temu nam je priča druga izdava. Na osnovi slovnice našega velezaslužnega Janežiča in na osnovi slovnice svojega češkega tovariša, tisočnika in profesorja Čenskega sestavil je g. Komel slovnico slovenskega jezika, toda povsod je imel g. pisatelj svoj načrt, zato mu je i v tem oziru delo nekam samostalno. Na vsaki strani se vidi, da je slovnico pisal vojak in da jo je vojak pisal za vojake. G. tisočnik mora biti kot vojak kratek in jasek, vendar ne na škodo namenu, kateri ima njegova slovnica, kajti to, kar je njemu doseči, dosegel bode z lahka, in več ne zahtevamo od njega. G. tisočnik deklinuje »vojaka«, a ne roba ali klobuk; v pojedinah vajah nahajaš besed, katere z večine upotrebljuje vsak dan vojak. Vse te besede iz vojaškega življenja deklinuje in konjuguje g. tisočnik sè svojimi dragimi tovariši, razlaga jim to in ono posebnost slovenskega jezika kratko in kategorično. Pa ne samo to, poleg fleksije vodi svojega vojaka nekoliko i globlje v skrivno delavnico slovenskega jezika učeč, kako je Slovincu prelagati nemški »man«, »lassen«, »sollen« in druge izraze; iz pisane zakladnice izvleče i nekoliko sufiksov, razlagajoč jih, da bi uvidel učenec, s kolikim bogastvom je Bog obdaril slovanske jezike in koliko je teh velikih darov videti na slovenskem jeziku; tu zopet vrže zrno, no vsaj jedno zrnce, o slovenskem zlogu, o slovenskem glagolu in o razvrstitvi besedi v slovenskem govoru, da tako prostemu vojaku, v obče vsakemu človeku, ki se malo peča sè slovnico, malo in to ne znanstveno, zasveti vsaj jeden žarek v veličastno poslopje bogate slavistike, da se i tu vidi, kolika krasota je na slovenskem jeziku. V dodatku imamo govorne vadbe in praktične razgovore iz vojaškega življenja. To je torej vojaška konverzacija. Naposled je še slovarček slovenskonemški in nemško-slovenski. — Iz tega se vidi, da je g. pisatelj prav praktično uravnal svojo slovnico; vidi se pa tudi, da se je vestno trudil in da je baš zato svojo zadočo izvel častno. Ker g. pisatelj spet neki rokopis za tisek pripravlja in ker bomo še inače imeli priliko govoriti o gospodu Komela delih, sklepamo denašnjo oceno, čestitajoč od vsega srca neutrudnemu pisatelju in želeč mu še obilo zdravja, da srečno dovrši zasnovana dela. — Mimogrede naj še omenimo, da sta tisek in papir jako lepa, in slovnica Komelova presega v tem pogledu navadne izdaje šolskih knjig. Vidi se, da Družba sv. Mohorja v Celovcu tiska jako solidno. Slovnico priporočamo i ostalim Slovencem, ki niso vojniki; dobro jim dojde. Cena je knjigi, kakor smo že zadnjič omenili, samo 1 gld. 30 kr.

„Logika“. Prijateljem modroslovja napisal dr. Josip Križan, kr. gimn. profesor v Varaždinu. 1887. V založbi »Popotnika«. — Tisek tiskarne sv. Cirila v Mariboru. V. 8°. 92 str. Cena? — To je ponatis iz »Popotnika« in prva slovenska logika. Posvetil jo je pisatelj blagorodnemu gospodu dru. Ferd. Dominkušu, odvetniku v Mariboru.

V predgovoru piše pisatelj: »Več let je ležal rokopis pri odboru »Matice Slovenske« (znamenje, kako hitro rešuje odbor svoje naloge), a ker logika ni knjiga, ki bi zadovoljila vse njene ude, zato se odbor ni mogel odločiti, da jo izda. Da bi silni moj trud ne bil zastonj, izročil sem rokopis uredništvu »Popotnika«, da delo v svojem listu priobči in priredi potem poseben natis. Ker je to prvi poskus logike v slovenskem jeziku, sestavljen brez vsakega jezikovnega pripomočka, upam, da se nedostatnosti, ki se tu pa tam gotovo še nahajajo, ne bodo preostro sodile. Naj nam marveč strokovnjaki blagovoljno pripomogajo, da jih pri novi izdaji povse iztrebimo in popravimo. Brez začetka ni napredka!« Mi se gotovo strinjamo s temi mislimi, zategadelj le želimo, da bi se strokovnjaki res odzvali pisateljevemu pozivu ter mu svetovali. Knjigo bo treba popraviti v marsičem, zato i zmatramo Križanovo logiko za »tiskan rokopis«, ki bodi podstava bodoči šolski izdaji. Uredništvo »Popotnika« ima ne malo zaslugo, da je toliko žrtvovalo ter jo še posebe ponatisnilo, a naša je dolžnost, da tudi nekaj — žrtvuemo.

Če tudi ne ocenjujemo knjige posebe, vendar bodi nam dopuščeno, opozoriti strokovnjake vsaj na jedno stran Križanove logike. Knjiga ima nekaj, radi česar je ne bi radi dajali dijaku v roke, zlasti danes ne, ko vidimo, da nam pisatelj slovenščino grozno pačijo. Pisatelj, in če je tudi učenjak, kateri nam ne ustvarja izvirnega dela, kateri ne preiskuje samostojno v znanosti; pisatelj, čegar duh se z večine s tem peča, da gradivo spoznanja zbira in urejuje, tak pisatelj pravimo, ni več lepemu izražanju misli. In ako bi človek na drugo stran bil samo izvrsten filolog, spreten stilist, a ne filozof, tudi ne bi mogel rešiti svoje zadače. Nekdaj je sicer bilo tako, da so ljudje mislili, da more filolog razlagati klasične pisatelje, vladati državo i zapovedovati vojski. Danes i najboljši filolog ne bi zmozel vsega tega. Toda ne oziraje se na jezik v obče, moramo priznati, da je razvijanje književnega jezika na razkrižju, zlasti takrat, kadar mu je obdelovati novih snovi, novih znanosti, v katerih se še ni gibal, niti živel. V tem položaju je naša slovenščina danes strogim znanostim nasproti. Književni jezik je že sam ob sebi nekaj umetnega; on ne izraža in ne more izražati v vsem obsegu narodnega duha, in ta narodni duh se še tem bolj izgublja, ko se je jeziku pečati z vedami, katerih ne pozna. V takem se slučaju jezik kristalizuje, in to kristalizovanje je nerazdružno z napredovanjem znanosti in z večjim poletom duševnega razvijanja. Zatorej ne moremo ni slovenskih filozofov grajati, ako se v svojem izražanju oddaljuje od narodnega duha; tudi jih ne grajamo, ako upletajo v svoje razprave nove izraze, kajti ne zahtevamo od njih, da nam ustvarjajo nov jezik, (pisatelji v obče ne ustvarjajo jezika); ali to pa vendar smemo zahtevati od njih, da izražajo svoje misli jasno in razumljivo in da se sploh v zlogu ne oddaljujejo preveč od narodnega zloga. A da ima vsak jezik svoj zlog, da ima i slovenski jezik svoj zlog in da je njega zlog drugačen nego nemškega jezika, to mislimo ve vsakdo. Toliko v obče o Križanovi logiki. Le želeli bi v prid književnemu jeziku, da baš v tem pogledu popravijo strokovnjaki knjigo. To je sicer težavno in — nehvaležno delo, ali iz ljubezni do svojega jezika smo dolžni gojiti slovenski zlog in se otrestiti tujstva, da se nam ne bode videlo na vsaki besedi in stavku hlapčevanje in zanemarjanje svojega bitja.

»Srbska in ruska azbuka«, tiskana in pisana. V Zagrebu. Knjigotiskarski in litografski zavod C. Albrechta. 1887. — Oglašujoč to književno novost, ne moremo in ne smemo si biti sami sodniki; samo bodi nam dopuščeno, s kratkimi besedami označiti važnost cirilice. Cirilica in slovansko bogoslužje sta dva stebra stare slovanske kulture; sveti zaklad sta, ki sta nam ga dala v uzveličanje sveta solunska brata. Vsak Slovan mora gledati vedno, da si cirilica in slovansko bogoslužje pridobita častno mesto danes i pri onih slovanskih narodih, kateri so ji nekdanj že imeli, ali so ji zopet po tujem, sovražnem uplivu izgubili. Imamo li mi Slovenci kako pravico do slovanskega bogoslužja? Danes, ko je sv. oče Lev XIII. dovolil slovansko bogoslužje i katolikom v Črni Gori, danes smemo pač i mi to zahtevati, kar smo že nekdanj imeli, t. j. kar smo še nedavno imeli. Naš letopisec, kateri nam je privoščil slovansko bogoslužje, pripoveduje nam natanko na več mestih svojega slavnega dela (Ehre des Herzogthums Krain), da je še v XVII. stoletju bilo v vojvodini Kranjski mnogo krajev, v katerih so Slovenci imeli slovansko bogoslužje. V XVII. stoletju bila je namreč Istra s Trstom spojena z vojvodino Kranjsko, in tukaj je bilo bogoslužje slovansko. Valvasor nam poroča namreč, »dass man hinfuhr in den windischen Landen dörrfte den Gottesdienst in der Kirchen in sclavonischer Sprache halten.« Na Hrvaškem in v Dalmaciji je tudi bilo slovansko bogoslužje, takisto v nekaterih delih Kranjske, kjer je duhovnik upotrebljeval pri službi božji slovanski jezik. Valvasor nam še verno pripoveduje, da ti naši duhovniki, kateri so služili sveto mašo v slovanskem jeziku, niso niti latinski znali, ampak samo »dalmatinski«, in v tem t. j. dalmatinskem jeziku in v sklavonskem« (slovanskem) da so čitali svete maše. Toda še dalje o tem govoriti, ni nam potreba na tem mestu, ker je danes vsakdo nas uverjen, da smo i mi imeli nekdanj slovansko bogoslužje, da imamo po takem pravico do njega še danes in da nam te pravice ne bi ni bilo treba prositi na novo od sv. očeta, ker smo jo že nekdanj dobili od samih rimskih papežev. S slovanskim bogoslužjem, za katero se poteza pri nas prav lepo in častno v svojem »Cvetju« veleč. gospod P. St. Škrabec i v čegar primer naj bi se ugledali i ostali svečeniki slovenski, a ne da bi pozabljali svojih svetih starodavnih svetinj, spojeno je tesno pismo svetega Cirila, katero nam je ostavil sveti apostol kot znamenje zmage; in hoc signo vinces, znamenje, s katerim je osnoval v devetem stoletju bogato staroslovensko književnost, da bi ž njo in s pismom slovenskim ohranil in obranil svoje brate Slované potujčevanja. To uzvišeno nalogo ima cirilica še danes, in Slovani, kateri je še danes nimajo, katere je zapad polatinil, morali bi pač skrbeti z vso močjo, da si jo zopet prilaste, ker bolje je in tudi naravno, da se približujemo svojim bratom slovanskim, a ne tujcem, nam Slovanom in kulturi naši protivnim elementom. In hoc signo vinces! Čestiti čitatelji »Slovanovi« naj se je le pridno uče. »Slovan« bode prinašal nekoliko cirilice, in tako bodo imeli vedno nekaj za vaje. Pravijo, da se človek nauči volapüka v nekoliko urah; no, za ciririco pa še razumniku ure ni potreba. In tako naj se cirilica širi po lepih poljih in gorah slovenskih, in naposled naj bi se tudi razširila, kjer bi jej bilo najčastnejše mesto, v naše cerkve. In hoc signo vinces.

Gosp. Ig. Hladnik, organist v Stari Loki, izdal je: »Cantus sacri«, pesmi na Telovo. Cena 80 kr.

V 13. številki letošnje »Soče« priobčil je g. Jos. Balič članek »Josip Cusani recte Kosan, slovenski pisatelj.«

»Leip. Ill. Ztg.« je prinesla v 2290. številki sliko našega rojaka, svetovnoznanega učenjaka Jur. Vege ter je pohvalno omenila životopisa, ki ga je spisal in lani izdal g. Fridolin Kaučič. Fotografijo je našel g. dr. Fr. Simonič.

Pesmi Simona Gregorčiča preložil je na češki jezik g. V. Pakosta, katehet na dekliški šoli v Pragi.

»Agramer Tagblatt« je priobčil v 138. številki svoj v nemškem prevodu J. Stritarja spis pod zaglavjem »Die Phrase,« in sicer po predavanju, ki ga je imel g. Stritar v »Slovenskem klubu dunajskem«. Isti spis je priobčil pisatelj v »Lj. Zvonu« pod zaglavjem »Srce«.

Postavo o črni vojski priobčila je »Edinost« v prilogi in jo prodaje po 5 kr.

»Oče naš.« S podobami izdal Giontini v Ljubljani. Primerno berilo in darilo otrokom.

»Prst božji.« Izdal Giontini v Ljubljani. Zv. I. in II.

»O Slovanih, osobito o ruskem narodu.« Narodopisni načrt s porabo spisov nekaterih najnovejših pisateljev. Spisal X—Y. v Trstu. Tiskarna Dolenc. 1887. Priloga k 45. števu »Edinosti«.

G. prof. Jos. Borghi v Ljubljani bode preložil slavnega italijanskega pisatelja de Amicis knjigo »Cuore« (»Srce«) na slovenski jezik.

G. Simon Gregorčič je zložil slavnostno kantato za društvo »Slavec«, katero jo bode pelo pri blagoslovljenju društvene zastave dne 10. julija t. l. Kantato je uglasbil g. Anton Förster.

»Slovenski Narod« javlja, da bode uredništvo »Mira« preuzel g. Anton Bezenšek, ki se je baje že preselil iz Plovdiva v Celovec.

Poziv. Dasi tudi se pri prvem izdavanju »Popotnikovega koledarja za slovenske učitelje« ne moremo ponašati z gmotnim uspehom*), vendar nam priča laskavo

priznanje od vseh strani, da smo s »Popotnikovim koledarjem« pravo pogodili. To in pa želja, da odpravimo nedostatke, ki so brez naše krivde ostali v I. letniku, uzpodbuja nas, da že letos priredimo »Popotnikovega koledarja« novo izdanje.

Da se pa drugi letnik dobro obnese in delce postane povse zanesljiv tolmač uzajemnosti med slovenskim učiteljstvom, treba bode splošnega sodelovanja.

Obračamo se torej že zdaj do čestitih tovarišev in tovarišic svojih kakor do vseh prijateljev našega podjetja z nujno prošnjo, da nam blage volje naznanijo v kratkem, a) vse ali sebe ali svojih bližnjih sodrugov tičoč se pomote, katere so zasledili v letošnjem izdanju »Pop. šematizma«, zlasti vseh bode nam popravki o pisavi imen — priimkov in krajevnih imen — če so utemeljeni; b) izpremembe, ki so se vršile od prvega izdanja, kar se tiče osob in posameznih šol (nove šole ali če se je katera razširila).

Ker se je od nekdaj izrekla želja, naj bi naveli v šematizmu tudi zastopnike učiteljstva v okrajnih šolskih svetih, prosimo, da se nam o svojem času tudi o tem pošljejo potrebni podatki. — Na osobne želje o dopolnitvi šematizma ozirali se bodemo v okviru našega načrta po možnosti vselej, kajti zelo nam je do tega, da prejemnike našega koledarja v obče zadovoljimo, ker le v tem slučaju smemo upati, da bodo oni podjetje tudi gmotno podpirali.

Dopisi, tičoč se »Pop. koledarja«, naj se blagovoljno dopošiljajo

»Uredništvu Popotnika«,

Maribor, Reiserstrasse št. 8.

Ostali slovanski svet.

Slavjanskega petindvajsetletnica v Moskvi. Kakor smo že prej javili, praznoval je Slavjanski v Moskvi petindvajsetletnico svojega narodnega delovanja. O ti slavni priliki mu je došlo do 800 čestitek. Čestitali so mu veliki knez Vladimir Aleksandrovič, kraljica Viktorija (ki je poslala telegram: »La reine d'Angleterre félicite M. Slaviansky d'Agroneff sur la célébration des 25 années de sa carrière artistique«), kraljica vrttembergška, in med mnogimi drugimi slavni Pasteur, ki je brzojavil: »En souvenir du festival du 11. Mai 1886 à Paris, je salue le grand artiste Dmitry Slaviansky et je crie du fond du coeur: vivent Russie et France unies.« Nadalje so čestitala Slavjanskemu vseučilišča petrograško, berlinsko in pariško.

Ruščina — slovanski diplomatski jezik. — Ondan smo dobili pismo od obrtnika na Koroškem, ki večkrat misli o naših stvareh ter nas uprašuje: »Kdaj bodemo Slovani diplomatski jezik slovanski, v katerem je jedino naša moč in naš obstoj? Kaj dela »Blagotvorniteljno občestvo?« Kaj nam pomaga, da smo stomilijoni narod, ko smo v pisanju — nemi. Slovani se moramo poprijeti jednega slovanskega jezika; vsak se ga bode rad učil. Saj bi bilo to naši Avstriji brez vse škode.« Prašanje o slovanskem diplomatskem jeziku je načelno rešeno, a ni še rešeno praktično, in kdaj bo to, tega ne ve nihče od nas. Vsi Slovani, ki smo vendar jeden narod, čutimo, da potrebujemo enotnega jezika, občevalnega jezika med seboj. Trgovci in obrtniki, ki občejujejo in trgujejo s Slovani, potrebujejo v občevanju

*) Razpečalo se je toliko koledarja, da bi baš poplačali svoje troške, a žal, da je še mnogo dolžnikov, kateri so nas pozabili. Te še enkrat prosimo, da se nas spomnijo in nam poleg ogromnega našega truda ne delajo še gmotne škode.

jezika, ki bi ga morali vsi umeti in pisati. Nemci n. pr. so si znali bolj pomagati in niso se razcepili na toliko in toliko nemških narodov in književnosti; izbrali so si uzajemni književni jezik, jeli so ga vsi pisati, pišo ga danes vsi, in v tem je njih moč. A mi Slovani? Mi sicer mislimo o tem, pogovarjamo se akademično, ali da bi kaj praktično izveli, o tem ne čujemo ničesar. Vsi smo uverjeni, da nam je treba uzajemnega jezika, vsi vemo, da ta uzajemni jezik more biti samo ruski, ali ne storimo nič. Na naših srednjih učiliščih morali bi uvesti ruski jezik kot obvezni predmet za Slovane, ker privatnih učilišč nimamo, v katerih bi se morali učiti ruščine, in privatno, brez pritiska, ne bo se učila večina kakemu drugemu jeziku. Ako ne bi šlo drugače, prikrajsamo staroslovenščino na srednjih učiliščih in uvedemo namesto nje učenje ruskega jezika, kateri ne bode delal mladini nobene težave, ker se ga bode učila z veseljem ter se ga bode radi tega tudi brzo naučila. Dokler pa vsega tega ne bode, učimo se ga privatno sami.

Današnji številki je priložena premija, katero smo obečali celoletnim naročnikom in tistim, ki ponove naročnino za drugo polovico tekočega leta. — Takisto smo pridejali današnji številki vabilo na naročbo Stritarjevih zbranih spisov, na kar osobito opozarjamo čestito občinstvo.

Dva letnika »Slovana« (85. in 86.), skupaj v lepe platnice vezana, ima nekdo za zelo nizko ceno na prodaj. Upravištvu.

»SLOVAN« izhaja 5. in 20. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vse leto 5 gld., za polu leta 2 gld. 50 kr. in za četrt leta 1 gld. 25 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 25 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravištvu, dopisi pa uredništvu na Kongresnem trgu št. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo.